

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Žaberl

Bližnjevzhodni mirovni proces: konflikt med PLO in Hamasom

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Žaberl

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Somentor: asist. dr. Klemen Grošelj

Bližnjevzhodni mirovni proces: konflikt med PLO in Hamasom

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

ZAHVALA

Zahvaljujem se staršem za vso spodbudo in podporo skozi šolska ter študijska leta, klapi, Anji, Petri, Taji in ostalim prijateljem, s katerimi sem preživela nepozabna študijska leta, in mentorju doc. dr. Iztoku Prezlju ter somentorju dr. Klemnu Grošlju za vse konstruktivne pripombe in nasvete pri pisanju diplomskega dela.

Bližnjevzhodni mirovni proces: konflikt med PLO in Hamasom

V diplomskem delu sem analizirala konflikt med Palestinsko osvobodilno organizacijo (*Palestine Liberation Organization – PLO*) in Hamasom, in sicer od ustanovitve Hamasa leta 1987 do junija 2011. Osredotočila sem se predvsem na to, kako konflikt med njima vpliva na potek bližnjevzhodnega mirovnega procesa. Diplomsko delo je vsebinsko razdeljeno na štiri dele. V prvem delu sem poskušala povzeti izraelsko-palestinski konflikt, ki je botroval nastanku PLO in Hamasa. Opisala sem bistvene dogodke, ki so imeli velik vpliv na bližnjevzhodni mirovni proces, kot so nastanek države Izrael, šestdnevna vojna leta 1967 in jomkipurska vojna leta 1973. V naslednjem delu sledi opis PLO in Fataha, ki je dominantna organizacija v PLO, kako je prišlo do njune ustanovitve, kakšna je njuna struktura in kateri so Fatahovi najpomembnejši voditelji. V tretjem delu sledi podoben opis Hamasa. Zadnji del pa obsega razčlenitev konflikta med PLO in Hamasom ter primerjavo med tema gibanjema.

Ključne besede: Fatah, Palestinska osvobodilna organizacija, Hamas, bližnjevzhodni mirovni proces, izraelsko-palestinski konflikt.

Middle East Peace Process: Conflict between the Palestine Liberation Organization and Hamas

In this thesis I have analyzed the conflict between the PLO and Hamas since the foundation of Hamas in 1987 until July 2011. Mainly I have focused on how the conflict between them influences the Middle East Peace Process. The thesis is divided into four contextual parts. In the first one I tried to sum up the Israeli – Palestinian conflict that influenced the establishment of the PLO and Hamas. I described the main events that had a significant effect on the Middle East Peace Process, such as the creation of Israel, the Six Day War in 1967 and the Yom Kippur War in 1973. The next part describes the PLO and Fatah which is the dominant organization in the PLO, what led to their foundation, what their structures are like and who are the most important leaders of Fatah. It is followed by a similar description of Hamas in the third part. The last part comprises of an analysis of the conflict between the PLO and Hamas and a comparison of them.

Key words: Fatah, Palestine Liberation Organization, Hamas, Middle East Peace Process, Israeli – Palestinian conflict.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	7
1 UVOD	8
2 METODOLOŠKI OKVIR	9
2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJI PROUČEVANJA	9
2.2 HIPOTEZE	9
2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA	10
2.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
2.4.1 Konflikt	10
2.4.2 Oboroženi konflikt	11
2.4.3 Konflikt med PLO in Hamasom.....	12
2.4.4 Bližnjevzhodni mirovni proces	13
3 IZRAELSKO-PALESTINSKI KONFLIKT	14
3.1 IZVOR IZRAELSKO-PALESTINSKEGA KONFLIKTA.....	14
3.2 NASTANEK DRŽAVE IZRAEL IN ŠESTDNEVNA VOJNA LETA 1967.....	15
3.3 JOMKIPURSKA VOJNA IN SPORAZUMI IZ CAMP DAVIDA	17
3.4 OSEMDESETA LETA	19
3.5 DEVETDESETA LETA.....	20
3.6 DRUGA INTIFADA	20
3.7 ANALIZA IZRAELSKO-PALESTINSKEGA KONFLIKTA	21
4 PLO IN FATAH	24
4.1 PLO	24
4.2 FATAH.....	25
4.3 VODSTVO IN STRUKTURA	25
5 HAMAS.....	29
5.1 USTANOVITEV IN DELOVANJE	29
5.2 VODSTVO IN STRUKTURA	31
6 PODOBNOSTI IN RAZLIKE MED PLO IN HAMASOM.....	33
7 KONFLIKT MED PLO IN HAMASOM.....	35

7.1 PRVA INTIFADA IN NASTANEK HAMASA	35
7.2 SPORAZUMI IZ OSLA IN MADRIDSKI PROCES	36
7.3 USTANOVITEV PALESTINSKE UPRAVE	37
7.4 DRUGA INTIFADA	38
7.5 OBDOBJE PO DRUGI INTIFADI IN VOLITVE LETA 2006	40
7.6 HAMASOVO ZAVZETJE GAZE.....	41
7.7 KONFLIKT V GAZI	44
7.8 OBDOBJE 2010–2011	48
7.9 ANALIZA KONFLIKTA MED PLO IN HAMASOM.....	51
8 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ.....	54
9 LITERATURA	56

KAZALO TABEL

TABELA 2. 1: INTENZIVNOST KONFLKTA.....	11
TABELA 3.1: SPORNE TOČKE MED IZRAELOM IN PALESTINCI.....	23

SEZNAM KRATIC

EU	Evropska unija
IDF	Izraelske oborožene sile (Israeli Defense Forces)
OZN	Organizacija združenih narodov
PA	Palestinska uprava (Palestinian Authority)
PFA	Palestinske zavezniške sile (Palestinian Forces Alliance)
PFLP	Ljudska fronta za osvoboditev Palestine (Popular Front for the Liberation of Palestine)
PFLP – GC	Ljudska fronta za osvoboditev Palestine – glavno poveljstvo (Popular Front for the Liberation of Palestine – General Command)
PIJ	Palestinski islamski džihad (Palestinian Islamic Jihad)
PLC	Palestinski zakonodajni svet (Palestine Legislative Council)
PNC	Palestinski nacionalni svet (Palestine National Council)
PLO	Palestinska osvobodilna organizacija (Palestine Liberation Organization)
UNRWA	Agencija Združenih narodov za pomoč palestinskim beguncem (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East)
VS OZN	Varnostni svet Organizacije združenih narodov
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

Nasilje med Hamasom in PLO je presenetljivo za mnoge opazovalce, saj so se poročila iz Bližnjega vzhoda osredotočala predvsem na konflikt med Palestinci in Izraelci. Posledično so mnogi menili, da obstaja uniformna palestinska identiteta, ki deluje enotno, kar pa ni čisto res. Le bežen pregled palestinske zgodovine, še posebej v zadnjih dveh desetletjih, nam razkriva, da so Palestinci razdeljeno ljudstvo, ki jih označujejo izrazite politične razlike in sporadično politično nasilje. Nasilje, ki je izbruhnilo junija 2007, je bilo nedvomno mejnik, saj je bilo jasna manifestacija državljanske vojne, ki traja že leta. Bitka med PLO in Hamasom ni le teritorialni konflikt ali le nesporazum. Gre za bridko bitko v širšem boju za moč med dvema rivalskima palestinskima frakcijama z nasprotujočimi si ideološkimi stališči glede vloge religije in politike, kar se po navadi označuje kot bitka za Palestino (Schanzer 2008, 2).

Današnje palestinsko prebivalstvo zelo dobro opisuje fraza z Zahodnega brega, tj. »*zhigna*« (naveličani smo vsega), ki nakazuje politično zdolgočasnost, ki meji na apatičnost. Prebivalstvo je po eni strani ježno zaradi okupacije in čuti zamero do svojega vodstva, po drugi strani pa je pasivno zaradi občutka, da vse, kar navadni ljudje naredijo, nima pomena (International Crisis Group 2009, 26).

Trenutno je prevladujoča politična tema med Palestinci oblikovanje lastne države na vsaj enem delu zgodovinske Palestine. Vendar pa način oblikovanja države še naprej deli palestinsko družbo. Fatah in Hamas sta največji politični gibanji, ki odražata razcep palestinske družbe na tiste, ki podpirajo sporazume z Izraelom o oblikovanju dveh držav, in na tiste, ki se zavzemajo za druge načine oblikovanja palestinske države; tiste, ki se zavzemajo za sekularni model oblasti, in tiste, ki se zavzemajo za družbo, ki bi ji vladale islamske norme (Zanotti 2010, 2–3). Palestinska razdelitev onemogoča Palestincem, da bi govorili z enim glasom in usklajeno. Ta razkol bi potencialno lahko spodkopal kakršen koli diplomatski preboj, ki bi se lahko zgodil med Palestinci in Izraelci pri reševanju ali celo upravljanju konflikta. Ko sta Hamas in Fatah junija 2007 bila svojo kratko, a grenko državljansko vojno, je bil izid dokaj salomonski, saj je bila Palestinska uprava razdeljena na dva dela. Dejstvo je, da imajo Palestinci sedaj dva politična sistema, ki se oddaljujeta drug od drugega, nobeden od njiju pa nima strategije, ki bi omogočila realizacijo vizije ali izgradnjo boljše prihodnosti za ljudi, za katere trdita, da jih vodita (Brown 2010, 37).

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Opredelitev predmeta in cilji proučevanja

Predmet raziskovanja mojega diplomskega dela je konflikt med PLO in Hamasom od ustanovitve Hamasa leta 1987 do sedanjosti. Ta konflikt bistveno vpliva na razreševanje bližnjevzhodnega mirovnega procesa, zato bom tekom diplomskega dela poskušala analizirati tudi le-tega. Cilji, ki jih med pisanjem diplomskega dela želim doseči, so:

- opredeliti izraelsko-palestinski konflikt in tako identificirati dogodke, ki so kasneje vplivali na konflikt med PLO in Hamasom;
- umestiti PLO in Hamas v širši zgodovinski okvir bližnjevzhodnega konflikta in tako najti razloge za njun nastanek ter kasnejše delovanje;
- analizirati konflikt med PLO in Hamasom ter opredeliti njune podobnosti in razlike;
- identificirati ključne ovire pri razreševanju bližnjevzhodnega mirovnega procesa in podati potencialne smernice za njegov nadaljnji razvoj.

2.2 Hipoteze

Na podlagi opredeljenih ciljev bom v diplomskem delu poskušala preveriti naslednje hipoteze:

H 1: Hamasova zmaga na volitvah leta 2006 je oslabil pogajalski položaj Palestincev v bližnjevzhodnem mirovnem procesu, saj sta tako Izrael kot Kvartet zavrnila sodelovanje z njim, dokler se ne odreče nasilju, dokler ne prizna pravice Izraela do obstoja in dokler ne bo spoštoval predhodnih izraelsko-palestinskih sporazumov.

H 2: Sporazum o enotnosti, ki je bil aprila 2011 sklenjen med Hamasom in Fatahom, bo zavrl pogajanja z Izraelom, saj le-ta zavrača sodelovanje s Hamasom.

H 3: Konflikt med PLO in Hamasom ovira razrešitev izraelsko-palestinskega konflikta, saj imata organizaciji nasprotujoča si stališča glede pristopa k bližnjevzhodnemu mirovnemu procesu.

2.3 Uporabljena metodologija

V diplomskem delu sem uporabila metodo analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov, zgodovinsko-razvojno analizo, primerjalno analizo, metodo študije primera ter deskriptivno metodo. Kot primarne vire sem uporabila posamezne resolucije, deklaracije, sporazume in pogodbe, kot sekundarne pa knjige, članke v znanstvenih in strokovnih revijah ter članke v tiskanih občilih. Zgodovinsko-razvojna metoda mi je služila predvsem za oris zgodovine izraelsko-palestinskega konflikta in mi omogočila poiskati zgodovinske vzroke, ki so privedli do ustanovitve Hamasa in posledično do konflikta s PLO, medtem ko sem s pomočjo primerjalne analize lahko primerjala posamezne vire in tako določila optimalno relevantnost podatkov. Metodo študije primera in deskriptivno metodo sem uporabila za analizo in opis strukture ter delovanja PLO in Hamasa ter za opis konflikta med tema dvema organizacijama.

2.4 Opredelitev temeljnih pojmov

2.4.1 Konflikt

Kot je opredeljeno v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2011), je konflikt duševno stanje nemoči zaradi nasprotujočih si teženj. Veliki slovar tujk (2006, 599) pa pravi, da beseda konflikt izhaja iz latinske besede *conflictus*, kar pomeni udariti (se). Po tem slovarju ima beseda konflikt dva pomena, in sicer nasprotje, napetost, nesoglasje ali pa oborožen spopad, vojna, dolgotrajno napeto stanje.

Inštitut Heidelberg (2011) opredeljuje konflikt kot nasprotje interesov, ki zadeva nacionalne vrednote (teritorij, odcepitev, dekolonizacija, avtonomija, ideologija, nacionalna moč itd.). Ta nasprotja imajo določeno dobo trajanja in obseg ter vključujejo vsaj dve strani (organizirane skupine, države, skupine držav, organizacije držav), ki sta odločeni slediti svojim interesom in zmagati. Inštitutov barometer konfliktov razlikuje med nasilnimi in nenasilnimi konflikti ter jih razdeli v pet kategorij, kot je razvidno iz tabele 2.1.

Tabela 2.1: Intenzivnost konflikta

STANJE NASILJA	INTENZIVNOST	STOPNJA INTENZIVNOSTI	VRSTA KONFLIKTA	DEFINICIJA
Nenasilno	Nizka	1	Latentni konflikt	Različna stališča glede določenih vrednot, ki so nacionalnega pomena in jih obe strani zaznavata.
		2	Manifestni konflikt	Vključuje uporabo ukrepov, ki se nahajajo v začetni fazi uporabe sile (npr. verbalni pritisk, odkrita grožnja z nasiljem ali uvedba ekonomskih sankcij).
Nasilno	Srednja	3	Kriza	Napeta situacija, v kateri vsaj ena stran uporabi silo v sporadičnih incidentih.
	Visoka	4	Resna kriza	Konflikt, v katerem je sila večkrat uporabljena na organiziran način.
		5	Vojna	Nasilni konflikt, v katerem je sila uporabljena z določeno stopnjo konstantnosti na organiziran in sistematičen način. Posledice uničenja so ogromne in dolgotrajne.

Vir: Inštitut Heidelberg za proučevanje mednarodnih konfliktov (2011).

2.4.2 Oboroženi konflikt

Univerza iz Uppsale definira oboroženi konflikt kot sporno nezdružljivost, ki se nanaša na vlado in/ali ozemlje, v katerem je zaradi uporabe oborožene sile med dvema stranema, od katerih je vsaj ena stran vlada države, vsaj 25 smrtnih žrtev letno povezanih z bojem (Uppsala Universitet 2011). Sancinova opredeli oboroženi spopad kot oborožene sovražnosti določene intenzitete, ki presega raven posamičnih osamljenih spopadov med oboroženimi silami dveh ali več držav, ali med državo in eno ali več organiziranimi nedržavnimi oboroženimi skupinami, ali med takšnimi organiziranimi nedržavnimi oboroženimi skupinami, in ki sprožijo uporabo prava oboroženih spopadov (Sancin in drugi 2009, 32–33).

V družboslovju torej ne obstaja enotna definicija oboroženega konflikta, ampak raznovrstne opredelitve. Po navadi pa se opredeljujeta dve vrsti oboroženih konfliktov, in sicer mednarodni ter nemednarodni oboroženi konflikt. Mednarodni odbor Rdečega križa za opredelitev vrst oboroženih konfliktov predlaga naslednje definicije, ki naj bi izražale močno prevladujoče pravno mnenje:

- *Mednarodni oboroženi konflikti* obstojijo, kadarkoli pride do uporabe oborožene sile med dvema ali več državami.
- *Nemednarodni oboroženi konflikti* so dalj časa trajajoče oboroženo spopadanje med vladnimi oboroženimi silami in silami ene ali več oboroženih skupin ali med takimi skupinami na ozemlju države (pogodbenice ženevskih konvencij). Oborožen spopad mora doseči minimum intenzivnosti, vpletene strani v spopadu pa morajo izkazovati minimum organiziranosti (Sancin in drugi 2009, 52).

S stališča ženevskih konvencij je treba razlikovati tri skupine situacij, med katerimi imata prvi dve značilnosti oboroženih spopadov:

- *Mednarodni oboroženi spopadi* so vsi primeri napovedane vojne ali katerega koli drugega oboroženega spopada med dvema ali več visokimi pogodbenimi strankami, četudi katera od njih ne prizna stanja vojne. V to kategorijo so vključeni tudi tisti spopadi, v katerih se narodi bojujejo zoper kolonialno dominacijo, tujo okupacijo in proti rasističnim režimom pri izvajanju njihove pravice do samoodločbe.
- *Oboroženi spopadi, ki nimajo mednarodne narave*, so tisti spopadi, ki potekajo na ozemlju države visoke pogodbenice med njenimi oboroženimi silami in odpadniškimi oboroženimi silami ali drugimi oboroženimi skupinami, ki so pod odgovornim poveljstvom in izvajajo takšno kontrolo nad delom državnega ozemlja, ki jim omogoča izvajanje trajnih in usmerjenih vojaških operacij.
- V tretjem primeru pa gre za *situacije notranjih nemirov in napetosti*, kot so neredi, izolirana in sporadična nasilna dejanja ter druga dejanja take narave (Türk 2007, 555–557).

2.4.3 Konflikt med PLO in Hamasom

Konflikt med PLO in Hamasom je notranji palestinski konflikt med najpomembnejšima palestinskima frakcijama, ki imata nasprotujoča si stališča glede religije in politike (Schanzer 2008, 2). Ta konflikt se izkazuje tako v politični areni kot tudi na ulicah z nasilnimi konfrontacijami in neposredno vpliva na izraelsko-palestinske odnose (Goldman 2005, 1). Glede na kriterije Inštituta Heidelberg bi ta konflikt lahko opredelili za resno krizo, saj je bila sila v primeru Hamasovega zavzetja Gaze leta 2007 uporabljena na organiziran način. Po kriterijih Mednarodnega odbora Rdečega križa konflikta med PLO in Hamasom ni mogoče opredeliti za nemednarodni oboroženi konflikt, saj dalj časa trajajoče spopadanje ne poteka na

ozemlju države pogodbenice ženevskih konvencij, ker Palestina uradno še ni priznana kot država in posledično ni pogodbenica ženevskih konvencij. S stališča ženevskih konvencij pa bi ta konflikt lahko označili le za situacije notranjih nemirov in napetosti, saj konflikt, ki ni mednarodne narave, ne ustreza kriterijem oboroženega spopada.

2.4.4 Bližnjevzhodni mirovni proces

Sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja se je pričel uporabljati termin mirovni proces, ki je označeval ameriška prizadevanja za sprejem mirovnega sporazuma med Izraelom in njegovimi arabskimi sosedami. Termin se je obdržal in postal sinonim za postopen pristop k reševanju enega najbolj zapletenih konfliktov na svetu. Sodobni arabsko-izraelski mirovni proces pa se je oblikoval s šestdnevno vojno leta 1967. Do takrat se je namreč zdelo, da je konflikt med Arabci in Izraelci zastal, saj se ni premikal niti v smeri razrešitve konflikta niti v smeri vojne (Quandt 2005, 1–2). Od takrat dalje so bili sprejeti številni sporazumi med arabskimi državami, Palestinci in Izraelom, ki so bili bolj ali manj uspešni. Za potrebe diplomskega dela so relevantni le sporazumi med Izraelom in Palestinci, zato bom podrobneje obravnavala le-te.

Leta 1967 je Varnostni svet (VS) Organizacije združenih narodov (OZN) sprejel resolucijo 242¹, ki je bila ključna v nadaljnjem razvoju bližnjevzhodnega mirovnega procesa. V naslednjih letih si je PLO prizadevala oblikovati palestinsko državo na Zahodnem bregu in v Gazi ter pridobiti mednarodno priznanje edine legitimne predstavnice Palestincev, kar ji je tudi uspelo (Tessler 2009, 483–485). Izrael pa je nadaljeval s širjenjem židovskih naselbin na Zahodnem bregu in si prizadeval oslabiti mednarodni ugled PLO.

Leta 1991 se je na pobudo Združenih držav Amerike (ZDA) in Sovjetske zveze pričela madridska konferenca, katere cilj je bila vzpostavitev trajnega miru na Bližnjem vzhodu. Na njej so v pogajanjih sodelovale vse pomembnejše strani v sporu – Izrael, Sirija, Libanon, Jordanija in Palestinci (Youngs 2005, 10). Leta 1993 sta bila sprejeta sporazum o vzajemnem priznanju PLO in Izraela ter Deklaracija načel. Čez dve leti so bili podpisani sporazumi iz Tabe oziroma Oslo II – sporazumi med Izraelom in Palestinci, ki so zadevali varnostne dogovore, volitve, pravne zadeve, gospodarske odnose, izraelsko-palestinsko sodelovanje in

¹ Sprejeta je bila po šestdnevni vojni in zahteva pravičen ter trajen mir na Bližnjem vzhodu, ki temelji na umiku izraelskih oboroženih sil iz ozemlja, ki so ga zasedle v šestdnevni vojni, in spoštovanju ter priznanju suverenosti, ozemeljske celovitosti in politične neodvisnosti vseh držav na tem območju ter na njihovi pravici do obstoja v okviru priznanih meja brez groženj ali dejanj z uporabo sile (Varnostni svet 1967).

izpustitev palestinskih zapornikov (Migdalovitz 2002, 15–17). Do vrha v Camp Davidu v ZDA, na katerem so sodelovali izraelski, palestinski in ameriški predstavniki, je prišlo leta 2000. Leta 2003 pa je Kvartet predstavil Kažipot za mir za razrešitev izraelsko-palestinskega konflikta (Youngs 2005, 23–41). Aprila letošnjega leta je prišlo do sporazuma med Hamasom in Fatahom o oblikovanju enotne prehodne vlade po štirih letih razdelitve (Dnevnik 2011b).

3 IZRAELSKO-PALESTINSKI KONFLIKT

Konflikt med izraelskimi Židi in palestinskimi Arabci je v svojem bistvu konflikt glede ozemlja, ki se imenuje Palestina in Izrael. Pred letom 1948 se je konflikt nanašal na celotnih 10 000 kvadratnih milj območja Palestine, kot ga definira mandat Društva narodov iz leta 1922. Od leta 1967 se konflikt osredotoča na preostalih 22 % ozemlja, ki ni bilo vključeno v državo Izrael v skladu z dogovorom o premirju iz leta 1949. Tako Izraelci kot Palestinci se zavedajo, da je njihova identiteta povezana s tem ozemljem, z mesti, z vasi in s spomeniki (Kapitan 2004, 2). V nadaljevanju tega poglavja bom poskušala na kratko predstaviti najpomembnejše konflikte in sporazume, ki so potekali oz. bili sklenjeni med Izraelom in palestinskim ljudstvom.

3.1 Izvor izraelsko-palestinskega konflikta

Spor izvira iz začetkov sionističnega gibanja iz konca 19. stoletja v Evropi, ki je zahtevalo oblikovanje židovske države v zgodovinski domovini židovskega ljudstva – Palestini. Od samega začetka se je sionizem soočal z moralnim problemom, saj se je njihova vizija židovske države z večinskim židovskim prebivalstvom lahko izpolnila le na račun drugih ljudi, in sicer arabskih prebivalcev Palestine. Leta 1897 je v Palestini živelo približno 600 000 ljudi, od tega 95 % Arabcev in 5 % Židov. Sionistični voditelji, kot je na primer Theodor Herzl, so zato oblikovali dvostopenjski program za demografske spremembe: najprej naj bi spodbujali masovne imigracije v Palestino, nato pa emigracijo Arabcev v sosednje države (Kapitan 2004, 2).

Konec leta 1917 so Britanci, ki so nadzirali Palestino, obljubili oblikovanje židovskega nacionalnega doma in da bodo dovolili židovske imigracije v Palestino. Posledično so leta 1948 Židje tvorili že dve tretjini dvomiljonskega prebivalstva Palestine. Uradno stališče sionizma je zagovarjalo miren soobstoj z Arabci, ker naj bi bilo dovolj prostora za oba naroda.

Poleg tega so trdili, da Židje nimajo nobenega namena odvzeti Arabcem njihove lastnine in da lahko Arabcem sodelovanje z Židi le koristi. Vendar je maksimalistična ideja – ni dovolj prostora, da si dva naroda delita suverenost nad Palestino – prevladovala med sionističnimi voditelji (npr. med prvim predsednikom in premierjem Izraela, Chaimom Weizmannom in Davidom Ben-Gurionom), zaradi česar je prisilna premestitev Arabcev postala najbolj očitna in logična rešitev sionističnega demografskega problema. Leta 1918 je britanskim oblastem v Palestini postalo jasno, da Arabci nasprotujejo sionizmu in da se bodo zatekli k nasilju, da bi preprečili oblikovanje židovske države (Kapitan 2004, 3).

Z leti je prodaja zemlje Židom naraščala, arabski kmetje pa so bili prisiljeni v selitve v mesta, kjer so bile čedalje slabše gospodarske razmere. Zaradi nezadovoljstva so bili dovzetni za revolucionarne ideje ljudi, kot je npr. bil Izz al-Din al-Qassam, ki je bil eden prvih, ki je pozval k islamskemu odporu proti sionizmu. Njegovo »mučeništvo« je leta 1935 spodbudilo začetek triletna kampanje napadov na židovske naselbine in na britanske sile. Kot odgovor na te napade so nekateri Židje oblikovali podtalne skupine, kot je npr. *Irgun Zvai Leumi*, ki je spodbujala povračilne napade proti Arabcem, ki so napadali Žide in židovsko lastnino. Skupina *Irgun Zvai Leumi* je podtikala bombe na arabskih trgih, ki so leta 1937 v treh tednih ubile 77 Arabcev, le-ti pa so pričeli izvajati ista dejanja proti Židom. Dokler niso Britanci leta 1939 zatrli arabskega upora, je bilo ubitih približno 5 000 Palestincev in 463 Židov. Velika Britanija je nato opustila svojo politiko oblikovanja židovske države in pričela omejevati nadaljnje židovske imigracije, zaradi česar je prišla v direkten konflikt z židovsko skupnostjo po koncu 2. svetovne vojne (Kapitan 2004, 6).

3.2 Nastanek države Izrael in šestdnevna vojna leta 1967

Novembra 1947 je Generalna skupščina OZN sprejela resolucijo 181, ki je predlagala razdelitev Palestine v židovsko (56 % ozemlja) in arabsko državo (42 % ozemlja), Jeruzalem in njegova okolica (2 % ozemlja) pa naj bi bila pod mednarodno upravo (Generalna skupščina OZN 1947). 14. maja 1948 je bila nato razglašena država Izrael in izraelske oborožene sile (*Israeli Defense Forces – IDF*) so čedalje več Palestincev izgnale iz njihovih domov. Ko je bilo leta 1949 podpisano premirje, je Izrael obvladoval že približno 77 % Palestine in približno 750 000 palestinskih Arabcev je bilo izgnanih iz ozemlja, kjer je bila sedaj država Izrael (Kapitan 2004, 7). Večina se jih je zatekla v sosednje države, kot so Egipt, Sirija, Libanon in Jordanija, ali v zalivske države, kot je Kuvajt. Palestinci, ki so ostali na Zahodnem bregu in v Gazi, so bili podvrženi jordanski in egipčanski upravi. Ker ni obstajala jasna

hierarhična struktura ali politika, ki bi vodila njihove javne zadeve, so palestinske interese večinoma predstavljale arabske države (Zanotti 2010, 1).

V šestdnevni preventivni vojni leta 1967 je Izrael premagal arabske države ter zavzel Vzhodni Jeruzalem, Zahodni breg, Gazo, Sinajski polotok (Egipt) in Golansko planoto (Sirija). Tako si je Izrael pridobil nadzor nad celotnim območjem, ki je predstavljal Palestino pod britanskim mandatom (Zanotti 2010, 1). Še istega leta je VS OZN sprejel resolucijo 242, ki je zahtevala umik Izraela iz ozemlja, ki ga je okupirala med vojno, vendar to ni zaleгло (Zanotti 2010, 45). Izrael je trdil, da je njegova prisotnost na Zahodnem bregu in v Gazi nujna za njihovo varnost, kar pa je bil le izgovor, da so lahko na tem območju zasegli tako javna kot tudi zasebna zemljišča za širitev židovskih naselbin. Te naselbine obkrožajo vsa večja območja, na katerih prebivajo Palestinci, med seboj pa so povezane s cestnim omrežjem, kar izraelskim oblastem omogoča največji možni nadzor nad gibanjem v teh območjih (Kapitan 2004, 10).

Do oblikovanja organiziranega palestinskega odpora je prišlo šele v šestdesetih. Oboroženo nasilje *fedayeenov*² se je nato stopnjevalo po vojni leta 1967, ko so Palestinci ugotovili, da ne morejo več čakati, da arabske države rešijo njihove probleme. Večina napadov proti izraelski vojski je bilo neučinkovitih, poleg tega pa so bili borci PLO leta 1969 potisnjeni izven Zahodnega brega, zato so se nekateri Palestinci zatekli k raketnim napadom, ugrabitvam letal in zajetjem talcev (Kapitan 2004, 8).

Leta 1968 je Izrael pričel graditi židovske naselbine vzdolž vzhodnega dela Zahodnega brega, ki so bile del naporov IDF, da bi preprečile infiltracijo enot *fedayeenov*. Te naselbine so nastale na podlagi izraelskega »Allon načrta«, ki je predvideval, da bi Izrael moral oblikovati stalno obrambno linijo na vzhodni meji Zahodnega brega, ampak naj ne bi naselil goste naseljene notranjosti teritorija, ki bo vrnjen Jordaniji v kontekstu mirovnega sporazuma. Po drugi strani pa so bile naselbine oblikovane tudi zaradi ciljev, povezanih z vojaško varnostjo, saj so Izraelci želeli oblikovati civilne skupnosti, ki bi omogočile nastanek židovske demografske navzočnosti na okupiranih ozemljih, kar bi posledično omogočilo izvajanje židovske suverenosti nad Gazo in Zahodnim bregom (Tessler 2009, 466–467).

² Dobesedni prevod je »tisti, ki žrtvujejo samega sebe« (Kapitan 2004, 8), sicer pa so to oboroženi bojniki, ki se zavzemajo za vrnitev domovine palestinskim Arabcem. Predstavljajo različne politične filozofije, strategije in taktike, nekateri dajejo prednost terorizmu, drugi pa tradicionalnim operacijam komandosov. Pred vojno leta 1967 so bili dokaj nepomembno gibanje, po njej pa so bili deležni podpore vseh arabskih držav. Njihov glavni cilj je bilo uničenje države Izrael in oblikovanje nove države Palestina. Ena od skupin *fedayeenov* je bila Ljudska fronta za osvoboditev Palestine, ki je dolgo časa delovala v PLO (Central Intelligence Agency 1970).

3.3 Jomkipurska vojna in sporazumi iz Camp Davida

Pred vojno leta 1973 so bile izraelske meje večinoma mirne. Palestinski boj se je nadaljeval in celo okrepil, vendar je večinoma potekal v tujih deželah in ne na izraelskem ozemlju (Jelinčič Boeta 2009, 343). Občutek varnosti je bil velik, nato pa sta na židovski sveti praznik *yom kippur* Egipt in Sirija izvedla napad na izraelske položaje na Sinajskem polotoku in Golanski planoti, da bi si pridobila izgubljena ozemlja. Bila sta neuspešna, saj ju je Izrael potisnil nazaj na mejo, ki je bila sklenjena v premirju leta 1967 (Zanotti 2010, 45). Arabske države članice Organizacije držav izvoznic nafte (*Organization of Petroleum Exporting Countries – OPEC*) so ob izbruhu vojne prepovedale izvoz nafte v ZDA in na Nizozemsko, ker sta ti državi izkazovali pretirano simpatijo do Izraela. To je spodbudilo ZDA, da so pričele iskati možnosti za sklenitev premirja. Posledično je prišlo do dveh sporazumov o umiku sil med Izraelom in Egiptom ter med Izraelom in Sirijo. S temi sporazumi sta Egipt in Sirija pridobila nadzor nad delom Sinajskega polotoka oz. Golanske planote, Izrael pa je od ZDA dobil obljubo, da ne bodo priznale ali se pogajale s PLO, razen če le-ta sprejme resolucijo 242 VS OZN in tako prizna pravico židovske države do obstoja (Tessler 2009, 480–481).

Leta 1974 je nato prišlo do srečanja Palestinskega nacionalnega sveta (*Palestine National Council – PNC*), na katerem so sprejeli program 10 točk, v katerem se je PLO zavzela za oblikovanje palestinske države na Zahodnem bregu in v Gazi, kar je Izrael dojemal kot odločenost PLO, da uniči židovsko državo. Vendar pa je program PLO predvideval tudi možnost političnega dialoga med palestinsko državo na osvobojenih ozemljih in Izraelom. V tem obdobju so sledila diplomatska prizadevanja PLO, da bi si pridobila mednarodno priznanje. Na vrhu arabske konference v Alžiru je bila leta 1973 PLO priznana kot edina legitimna predstavnik palestinskega ljudstva, podobno priznanje je nato sledilo leta 1974 s strani Gibanja neuvrščenih in Sovjetske zveze. Še istega leta je bil sklican arabski vrh v Rabatu, na katerem so potrdili, da je PLO edini legitimni in politični predstavnik Palestinecev ter da mora biti PLO vključena v vsa pogajanja, katerih namen je razrešitev statusa konfliktnih teritorijev in njihovih prebivalcev. Na tem vrhu so potrdili tudi pravico Palestinecev, da oblikujejo neodvisno nacionalno upravo pod vodstvom PLO v katerem koli delu Palestine, osvobojene izpod izraelske oblasti. Kmalu zatem je bil Jaser Arafat³ povabljen

³ Dolgoletni voditelj PLO, ki se je rodil kot Mohammad Abd Ar-Raouf leta 1929 v Jeruzalemu. Med študijem v Egiptu je ustanovil Ligo palestinskih študentov, med sueško vojno leta 1956 pa je služil v egiptovski vojski kot strokovnjak za rušenje (Katzman 2002, 1). Arafat se je nato preselil v Kuvajt, kjer je delal kot gradbeni inženir in sodeloval pri ustanovitvi palestinskega gibanja Fatah. Leta 1994 je skupaj z izraelskim premierjem Jicakom Rabinom in izraelskim zunanjim ministrom Šimonom Peresom prejel Nobelovo nagrado za mir za njihova prizadevanja v bližnjevzhodnem mirovnem procesu (Rtvslo.si 2004).

na zasedanje Generalne skupščine OZN, kjer so razpravljali o razrešitvi palestinskega vprašanja. Posledično je Generalna skupščina sprejela dve resoluciji, v katerih so PLO odobrili status opazovalke v OZN in priznali neodtujljivo pravico palestinskega ljudstva do samoodločbe brez zunanjega vmešavanja ter pravico do nacionalne neodvisnosti in suverenosti (Tessler 2009, 483–485).

Izrael se je na diplomatske iniciative PLO odzval s poskusi preprečitve dialoga med PLO in ZDA ter z izjavami, da PLO združuje teroristične tolpe, katerih glavne žrtve so sami Arabci v Palestini in čigar primarni cilj je uničenje države Izrael ter genocid nad njenim ljudstvom. Izrael je tudi obsodil resolucijo OZN, ki izenačuje sionizem z rasizmom, kar pomeni, da je Izrael država, ki diskriminira in odreka politične pravice nežidovski manjšini. Čeprav je bilo sprejetje te resolucije zgolj simbolično, so bili Izraelci ogorčeni, da se njihovo državo primerja z državami, kot je Južnoafriška republika (Tessler 2009, 486).

Leta 1977 je prišlo do dveh dogodkov, ki sta imela velik učinek na izraelsko-palestinski konflikt. Na izraelskih volitvah je prvič zmagala stranka Likud⁴, ki je zagovarjala teritorialni maksimalizem in ohranitev Zahodnega brega ter Gaze v izraelskih rokah. Drugi bistveni dogodek pa je bil obisk egipčanskega predsednika Anwarja Sadata v Izraelu, kar je bilo osnova za kasnejše egipčansko priznanje države Izrael (Tessler 2009, 489). Marca 1979 je tako prišlo do podpisa mirovnega sporazuma med Izraelom in Egiptom v Camp Davidu, na podlagi katerega se je Izrael umaknil iz Sinaja, vendar pa sporazum ni nikjer omenjal Zahodnega brega in Gaze. Določeno je bilo le, da bo končni status slednjih razrešen na podlagi načel resolucije 242 VS OZN in da mora končna rešitev konflikta priznati legitimne pravice palestinskega ljudstva (Tessler 2009, 513–514).

Kljub sporazumu iz Camp Davida je Izrael nadaljeval s širjenjem židovskih naselbin na Zahodnem bregu in uvedel izraelsko pravo za Žide, ki so živeli na tem območju, leta 1980 pa je izraelski parlament Kneset z anektiranjem Vzhodnega Jeruzalema izglasoval, da je združeni Jeruzalem prestolnica Izraela. V naslednjih letih je Izrael še povečal svojo prisotnost na Zahodnem bregu in v Gazi, saj je prevzel nadzor nad velikimi deli ozemlja in nad vodnimi viri, pri čemer je vodilno vlogo odigral Ariel Šaron⁵ (Tessler 2009, 520–523).

⁴ Desnosredinska politična stranka, ki je bila ustanovljena leta 1973 in je zmagala na zadnjih parlamentarnih volitvah leta 2009. Stranka, z Benjaminom Netanyahujem na čelu, namerava nadaljevati pogajanja s PA in sodelovati pri obnovi gospodarstva ter infrastrukture na Zahodnem bregu (Bronner 2009; Chapin Metz 1988).

⁵ Rodil se je leta 1929 v Palestini in se že kot mladenič pridružil židovski podtalni vojaški organizaciji Haganah ter se boril v arabsko-izraelski vojni po ustanovitvi Izraela in v šestdnevni vojni. Bil pa je tudi idejni vodja

3.4 Osemdeseta leta

Leta 1980 je v Beneški deklaraciji devet članic Evropskega sveta priznalo »legitimne pravice palestinskega ljudstva« in se zavzelo, da mora biti PLO vključena v pogajanja o razrešitvi arabsko-izraelskega spora. Izrael je deklaracijo kritiziral, PLO pa jo je podprla, saj je deklaracija razširila mednarodno priznanje palestinskih pravic in podprla razrešitev konflikta z oblikovanjem dveh držav. V tem obdobju so predstavniki Izraela trdili, da je PLO teroristična organizacija, katere namen je uničiti židovsko državo, predstavniki PLO pa so trdili, da so pripravljeni skleniti mirovni sporazum, ki bi temeljil na kompromisu. PLO je namreč omilila svoje zahteve, saj je opustila osvoboditev celotne Palestine in se zavzela za oblikovanje suverene palestinske države na Zahodnem bregu, v Gazi ter v Vzhodnem Jeruzalemu, ki bi sobivala z Izraelom (Tessler 2009, 535–536).

Izrael pa se je na nastale razmere odzval z oblikovanjem novih naselbin na Zahodnem bregu, saj je Židom tam prodajal zemljo po zelo ugodnih cenah. Da bi zmanjšala vpliv PLO, je izraelska vlada zaprla univerzo Birzeit, ker naj bi študenti sodelovali v političnih aktivnostih, in sprejela vojaško odredbo, po kateri so vsi tujci, zaposleni na palestinskih univerzah, morali podpisati prisego, da ne podpirajo PLO. Izrael je bil mnenja, da ima palestinski problem zaradi PLO in ne da ima problem s PLO zaradi Palestinecev, zato jo je nameraval oslabiti z napadom na njene sile v Libanonu. Njene namere je še spodbudil napad palestinskih ekstremistov, ki so bili sicer nasprotniki takratnega voditelja PLO, Jaserja Arafata, na izraelskega veleposlanika v Veliki Britaniji. Izrael je v tem videl priložnost, da z invazijo na Libanon prisili PLO k spopadu in posledično je junija 1982 pričel z operacijo »Mir za Galilejo«. Spopad se je končal z izraelsko zmago, ki pa je imela svoje omejitve, in sicer IDF ni uspelo zajeti večjega dela sil PLO v Libanonu, niti niso ubili niti zajeli višjih civilnih ali vojaških voditeljev PLO. Zaradi velikega števila ranjenih in smrtnih žrtev na obeh straneh je izraelsko dejanje ostro obsodila Evropa, arabski svet in države tretjega sveta. Kljub temu pa je 93 % Izraelcev menilo, da je bila ta operacija upravičena (Tessler 2009, 548–577). Leta 1985 so se izraelske sile umaknile iz večine Libanona, vendar pa – da bi preprečile vdore »palestinskih teroristov« v severni Izrael – je bilo ustanovljeno varnostno območje, ki ga je nadzorovala novoustanovljena Južna libanonska armada (Southern Lebanese Army – SLA) ob podpori IDF.

izraelske invazije na Libanon leta 1982. Leta 1973 je bil kot član stranke Likud izvoljen v izraelski parlament, v svoji dolgi politični karieri pa je bil tudi minister za obrambo, kmetijstvo in zunanje zadeve, dokler ni leta 2005 zapustil Likud in ustanovil politično stranko Kadima. Leta 2006 ga je zadela kap, zaradi katere je padel v komo, v kateri je še danes (BBC News 2010b).

Čeprav je bil spopad na Zahodnem bregu, ki je deloval pod stalnim pritiskom PLO, ki je nasprotovala sodelovanju z izraelsko civilno administracijo, neizogiben, sta naraščajoči tempo vladnega programa ustanavljanja naselbin in agresivnost židovskih naseljencev pripeljala do vrelišča. Leta 1987 se je tako pričela *intifada*, v kateri je sodelovala skoraj celotna palestinska populacija (Jelinčič Boeta 2009, 344). *Intifada* je sicer podrobneje opisana v naslednjih poglavjih, saj je bila ključna za nastanek Hamasa.

3.5 Devetdeseta leta

Avgusta 1993 so Palestinci in Izrael sprejeli Deklaracijo načel glede začasne samouprave na Zahodnem bregu in v Gazi. Ta deklaracija je zahtevala prenos notranjih zadev Zahodnega brega in Gaze na Palestince ter izvolitev palestinskega sveta s pristojnostjo na tem območju. Septembra 1993 je nato Arafat priznal pravico Izraela do obstoja, sprejel resolucijo 242 VS OZN, bližnjevzhodni mirovni proces in razrešitev spora po mirni poti. Nadalje se je odrekel terorizmu in nasilju, v zameno pa je Izrael priznal PLO kot predstavnika palestinskega ljudstva in pristal na pogajanja z njim (Migdalovitz 2009, 40).

Leta 1995 so bili podpisani še sporazumi iz Tabe oz. Oslo II – sporazumi med PLO in Izraelom v okviru bližnjevzhodnega mirovnega procesa, ki se je začel v Madridu leta 1991. Sporazum je zahteval izraelski umik iz različnih palestinskih območij, razširil palestinsko samoupravo in omogočil palestinske volitve, ki so bile izvedene leta 1996. Zahodni breg in Gazo je razdelil na tri dele, ki jih je nadziral bodisi Izrael bodisi Palestinci. Sporazum je tudi omogočil »varen prehod« Palestincem, ki so potovali med Gazo in Zahodnim bregom, čeprav je Izrael zadržal pravico, da lahko legalno zapre prehode v državo, če se mu bo to zdelo potrebno (Začasni izraelsko-palestinski sporazum 1995).

3.6 Druga intifada

Leta 2000 se je pričela druga *intifada*, ki se je iz Jeruzalema hitro razširila po celotnem palestinskem ozemlju. Izraelci so se na palestinski upor pogosto odzvali s smrtonosno silo, pri čemer so ubili več kot sto Palestincev (Zanotti 2010, 47). Mladi Palestinci, brez upanja na boljšo prihodnost, so se nato pričeli prostovoljno javljati za samomorilske napade, obenem pa so se jim pridružile še ženske. Zaradi večjega deleža oboroženih Palestincev so IDF pričele uveljavljati Šaronovo direktivo eliminiranja teroristične infrastrukture, zaradi česar so se še bolj vpletle v vojno proti civilnemu prebivalstvu. Posledično se je povečalo število žrtev na obeh straneh. Izraelska vlada je svoj nasilen odziv upravičevala s pravico, da obrani svoje

državljane pred grožnjo palestinskega terorizma. Edino učinkovito sredstvo za to pa je obsežen vojaški napad v obliki kontrolnih točk, policijskih ur, hišnih preiskav, rušenja hiš in ubojev. Nekateri Izraelci so izrazili nestrinjanje s to politiko, vključno s člani izraelske vojske in štirimi nekdanjimi vodji Shin Beta⁶, ki so trdili, da bo Šaronova vlada naredila veliko škodo Izraelu, če ne preneha s tem nemoralnim ravnanjem s Palestinci (Kapitan 2004, 15–16).

Leta 2003 je Kvartet (ZDA, Evropska unija (EU), OZN in Rusija) Izraelu in Palestinski upravi (*Palestinian Authority – PA*) predstavil Kažipot za mir oz. *Road Map*, ki je predvideval razrešitev konflikta v treh fazah do leta 2005. V prvi fazi naj bi Izraelci prenehali z napadi na palestinska mesta, prenehali rušiti njihove hiše, prenehali z deportacijami, zamrznili naselbinske aktivnosti in se umaknili z ozemlja, ki so ga okupirali od 28. septembra 2000. Palestinci pa naj bi imenovali novo vlado in premierja, prenehali z nasiljem proti Izraelcem in združili palestinske policijske sile. V drugi fazi naj bi Kvartet vzpostavil nadzorni sistem, ki bi spremljal skladnost s sporazumom in izvedel mednarodno konferenco o palestinskem gospodarskem okrevanju; v tej fazi naj bi se oblikovala palestinska država z začasnimi mejami. Tretja faza, ki bi se začela leta 2004, pa bi se zaključila s sporazumom, ki bi končal konflikt in razrešil vsa odprta vprašanja glede stalnih meja, Jeruzalema, beguncev, naselbin itd. (Mark 2005, 1; Migdalovitz 2009, 41–42).

Na konferenci v Annapolisu leta 2007 pa sta izraelski premier Olmert in predsednik PA, Mahmoud Abbas, izrazila odločenost, da nadaljujeta z bilateralnimi pogajanjmi, ki bi se končala z mirovno pogodbo pred koncem leta 2008, in da bosta nadaljevala s spoštovanjem obveznosti iz Kažipota za mir dokler ne bo sklenjena mirovna pogodba (Migdalovitz 2009, 42).

3.7 Analiza izraelsko-palestinskega konflikta

Sodobni izraelsko-palestinski konflikt se v svojem bistvu nanaša na ozemlje Zahodnega brega, Gaze in Vzhodnega Jeruzalema. Palestinci namreč želijo na tem ozemlju oblikovati lastno državo, Izrael pa ima glede tega določene pomisleke. Na začetku 20. stoletja so Palestinci predstavljali večinsko prebivalstvo na območju Palestine, po koncu 1. svetovne vojne pa so Britanci, ki so nadzirali to območje, Židom dovolili množične imigracije v Palestino. Le-te so se še stopnjevale po koncu 2. svetovne vojne, saj so Židje po holokavstu

⁶ Znan tudi kot Shabak – je izraelska notranja varnostna služba, ki naj bi bila na čelu skrivnih operacij proti palestinskim skrajnežem. Agencija naj bi imela omrežje palestinskih ovađuhov in igra ključno vlogo pri izraelski politiki atentatov domnevnih skrajnežev (BBC News 2002).

množično zapuščali Evropo in želeli na tem območju oblikovati lastno državo. Velesile so to dopustile, verjetno zaradi tega, ker so se čutile krive, ker jim ni uspelo preprečiti množičnega pomora Židov v Evropi. Nihče pa seveda ni pomislil na posledice, če na območju, ki ga že naseljuje neko ljudstvo, nastane država nekega drugega ljudstva, ki je do tedaj predstavljalo le manjšino na tem območju. Leta 1948 je tako nastala država Izrael in s tem se je pričelo obdobje intenzivnih spopadov med Palestinci in Izraelci, v katerega so se vmešavale tudi sosednje države in velesile.

Od takrat dalje se je Izrael obnašal izrazito ofenzivno, saj je iz različnih razlogov pričel številne spopade, med drugim tudi šestdnevno vojno in operacijo »Mir za Galilejo«. Ob tem je ves čas trdil, da je to nujno za lastno varnost, kar je do neke mere resnično, saj Izrael obkrožajo države, ki večinoma podpirajo Palestince v njihovem boju za neodvisnost. Židovska želja po varnosti je močna in popolnoma razumljiva v luči predsodkov ter preganjanja, ki so ga bili Židje deležni, vendar je dolgoročno varnost težko doseči s kontinuirano brutalnostjo. Na tej točki pa se je treba vprašati, zakaj Izrael čuti, da je konstantno ogrožen. Kot prvo, Izrael so zgradili Židje, ki so preživeli holokavst in si od takrat dalje želijo na vsak način preprečiti, da bi se zgodovina ponovila. To je seveda razumljivo, vendar pa se očitno ne zavedajo, da sami s tem delajo krivico Palestincem. Ob nastanku Izraela je namreč na sto tisoče Palestincev moralo zapustiti svoje domove, z gradnjo židovskih naselbin pa se to število le še stopnjuje. Zaradi nenehnih spopadov se povečuje tudi število smrtnih žrtev na obeh straneh. Kot drugo, židovska država je nastala na ozemlju, ki so ga naseljevali Palestinci, ki pa so seveda nasprotovali nastanku Izraela in od takrat dalje bijejo bitko za lastno neodvisnost. Gibanja, kot sta PLO in Hamas, so se v tem boju sicer poslužila tudi nelegalnih oblik bojevanja, vendar pa jim Izrael ni ostal ničesar dolžan.

Obe strani sta sicer sprejeli številne sporazume, ki naj bi vodili k razrešitvi konflikta, vendar le-ti dolgoročno niso bili uspešni. Izrael namreč trdno vztraja na svojih prepričanjih in ni pripravljen popustiti, še posebej ne sedaj, ko je Hamas na oblasti v Gazi. V tabeli 3. 1 sem predstavila nekatere sporne točke med Izraelom in Palestinci, glede katerih se nikakor ne morejo zediniti.

Tabela 3.1: Sporne točke med Izraelom in Palestinci

Sporna zadeva	Izraelsko stališče	Palestinsko stališče
Jeruzalem	Izraelska vlada nasprotuje razdelitvi Jeruzalema, ker ga smatrajo za politično in versko središče Židov ter za prestolnico Izraela.	Želijo, da Vzhodni Jeruzalem postane prestolnica palestinske države, ker se tam nahaja tretje najbolj sveto mesto v islamu, mošeja al-Aqsa.
Meje	Izraelski premier Netanyahu priznava, da bi morala biti oblikovana palestinska država in da se bo zato Izrael moral umakniti iz nekaterih delov Zahodnega brega. Izrael želi, da bi mu pripadel Jeruzalem in nekatere večje židovske naselbine, ki so nastale na Zahodnem bregu.	Želijo, da bi bodoča palestinska država nastala v mejah ozemlja, ki ga je leta 1967 okupiral Izrael.
Naselbine	Vztrajajo, da bi jim morale pripasti večje izraelske naselbine v Vzhodnem Jeruzalemu in na Zahodnem bregu.	Želijo, da Izraelci zapustijo vse naselbine tako, kot so to storili v Gazi. Zavedajo se, da bodo nekatere naselbine ostale, vendar se bodo trudili za njihovo čim manjše število in v tem primeru zahtevali ustrezno nadomestno zemljo.
Begunci	Zavračajo možnost, da bi se palestinskim beguncem iz prejšnjih vojn odobrila »pravica do vrnitve« na njihove domove. Menijo, da želijo Palestinci na ta način uničiti Izrael.	Zahtevajo »pravico do vrnitve« na svoje domove na ozemljih, ki so sedaj del Izraela, vendar so pripravljeni sprejeti kakšne alternativne predloge.
Vzajemna varnost	Bojijo se, da bi nekega dne oblast v palestinski državi prevzel Hamas, zato vztrajajo na strogih varnostnih ukrepih, in da bi bila država Palestina demilitarizirana.	Vztrajajo, da se bo varnost vzpostavila z oblikovanjem države Palestina, ki bi imela največje možno število atributov države.

Vir: Reynolds (2010); Reliefweb (2007).

Obe strani sta v konfliktu storili dejanja, ki so nedopustljiva in ki so vodila v smrt na stotine ljudi. Kljub temu pa je jasno, da bo prišlo do oblikovanja palestinske države, zaradi česar bodo tako Izraelci kot tudi Palestinci morali biti pripravljeni sklepati kompromise, še posebej če želijo, da se vzpostavi trajni mir.

4 PLO IN FATAH

Fatah je gverilska organizacija, ki je znana tudi kot Palestinsko nacionalno osvobodilno gibanje. Leta 1957 so ga ustanovili palestinski begunci v Kuvajtu, pri tem pa je sodeloval tudi Jaser Arafat (Katzman 2002, 1; International Crisis Group 2009, 1). Kot odziv na trend militantnega radikalizma pa je leta 1964 Arabska liga⁷ ustanovila PLO (Pina 2006, 5), ki se ji je Fatah pridružil leta 1968 in takoj postal dominantna organizacija v PLO. Že naslednje leto je Arafat postal izvršni predsednik PLO (Katzman 2002, 1). Fatah je danes sekularno nacionalistično gibanje, ki dominira v PLO (Zanotti 2010, 18).

4.1 PLO

Po šestdnevni vojni leta 1967 je PLO pričela biti vojno proti Izraelu iz jordanskega ozemlja. Čeprav je Jordanija prisilila PLO, da se je premestila v Libanon, nato pa jo je Izrael prisilil, da se je premestila iz Libanona v Tunizijo, je organizacija preživela. Leta 1988 je PNC razglasil palestinsko neodvisnost, kar je sovpadalo z odločitvijo PLO, da javno sprejme načela resolucije 242 VS OZN in da bo premislila o priznanju izraelske pravice do obstoja. Ta izjava pa ni imela velikega učinka, ker je bila PLO takrat v izgnanstvu v Tuniziji, poleg tega pa ni natančno definirala ozemeljskega obsega svoje države. Kljub temu je 94 držav priznalo državo Palestina, vključno z Rusijo in Kitajsko, PLO pa naslavlja predsedujočega Izvršnega komiteja kot »predsednika države Palestina« (Zanotti 2010, 2 – 18).

OZN (vključno z Izraelom od leta 1993) priznava PLO kot legitimnega predstavnika Palestincev ne glede na to, kje prebivajo. PLO pa je leta 1993 priznala izraelsko pravico do obstoja. Leta 1996 je bil Arafat izvoljen za prvega predsednika PA, ki ji je bilo odobreno omejeno upravljanje Gaze in delov Zahodnega brega v skladu s sporazumi iz Osla (Zanotti 2010, 18).

⁷ Liga arabskih držav ali Arabska liga je prostovoljno združenje držav, katerih prebivalci so pretežno arabsko govoreči. Leta 1945 so jo ustanovile Sirija, Transjordanija, Irak, Savdska Arabija, Libanon, Egipt in Jemen za izboljšanje medsebojnega sodelovanja na področju politike, gospodarstva, kulture, zdravstva itd. (Pakt o Ligi arabskih držav 1945). Njen cilj je okrepitev vezi med državami članicami, koordiniranje njihovih politik in usmerjanje k skupnemu dobremu. Ima 22 članic, vključno s Palestino, ki jo Liga dojema kot samostojno državo. Idejo o arabski ligi so spodbudili Britanci leta 1942, ki so želeli združiti Arabce v boju proti silam osi. Kljub temu pa se je Liga dokončno oblikovala šele marca 1945, tik pred koncem 2. svetovne vojne. V tistem času se je Liga ukvarjala predvsem z osvoboditvijo arabskih držav izpod kolonialne nadvlade in s preprečitvijo oblikovanja židovske države židovski manjšini. Učinkovitost Lige so močno okrnili nasprotja med državami članicami. Ker so odločitve Lige zavezujoče le za članice, ki so zanje glasovale, Liga ni bila zmožna oblikovati skupne arabske zunanje, obrambne ali gospodarske politike. Liga ima skupno stališče le pri podpori Palestincev pod izraelsko okupacijo, zaradi česar je v obdobju 1948–1993 izvedla gospodarski bojkot Izraela (BBC News 2011b).

Medtem ko PA upravlja ozemlje, nad katerim ima pristojnost Izrael, PLO ostaja predstavnik palestinskega naroda v pogajanjih z Izraelom in drugimi mednarodnimi akterji. PLO ima predstavnika v Washingtonu (čeprav nima naziva formalne diplomatske misije), stalno opazovalno misijo pri OZN (pod nazivom Palestina) in misije ter veleposlaništva v drugih državah. Poleg tega je tudi polnopravna članica Lige arabskih držav in Organizacije islamske konference⁸ (Zanotti 2010, 19).

4.2 Fatah

Fatahovo vodstvo je delovalo iz Kuvajta, Jordanije, Libanona in Tunizije, dokler se leta 1994 ni premestilo v Gazo in na Zahodni breg. Fatah je na palestinskem ozemlju izvajal svoje aktivnosti na skrivaj do leta 1982, saj ga je Izrael klasificiral za ilegalno organizacijo, zaradi česar je bilo izvajanje volitev zelo težavno (International Crisis Group 2009, 1).

Fatah je izvedel svoj prvi napad na Izrael januarja 1965, veliko število privrženecv pa si je pridobil leta 1968 po bitki pri Karamehu, ko je s pomočjo jordanske vojske uspel zaustaviti izraelski prodor na Zahodni breg. Na začetku njegovega obstoja sta bili Fatahova legitimnost in popularnost tesno povezani z njegovo uporabo oboroženega boja. Tudi ko se je Fatah spustil v diplomatske dogovore v začetku sedemdesetih, je oboroženi boj ostal v središču njegovega etosa in podobe. Tako naj bi Arafat večkrat dejal, da ne potrebuje legitimnih volitev, ker ima legitimnost pištole (International Crisis Group 2009, 1). Čeprav je sprva Arafatov Fatah trdil, da civilisti, še posebej ženske in otroci, ne bodo tarče njegovih napadov, so bile te smernice pogosto prekršene. Fatahov borec, ki je bil ujet leta 1968, je povedal izraelskemu sodišču, da mu je bilo ukazano, da uniči vse, kar je mogoče, to pa je vključevalo tudi ubijanje otrok (Kapitan 2004, 8).

4.3 Vodstvo in struktura

PNC je najvišje odločitveno telo znotraj PLO in velja za neke vrste »parlament«⁹ vseh Palestinecev, torej zunaj in znotraj okupiranih ozemelj. PNC oblikuje »politike« PLO (Katzman 2002, 1) in naj bi se sestajal vsaki dve leti. Sestavlja ga približno 700 članov, večina od njih pa prihaja iz diaspore. PNC izvoli 18 članov Izvršnega komiteja, ki deluje kot vlada. Centralnemu svetu predseduje predsednik PNC in ima več kot 100 članov – celoten

⁸ Ustanovljena je bila leta 1969, članice (57 držav iz štirih kontinentov) pa so večinoma muslimanske države. Glavni cilji organizacije so spodbujanje vsestranskega sodelovanja med državami članicami, varovanje islamskih svetih krajev in boj proti rasni diskriminaciji ter kolonializmu (BBC News 2010a).

⁹ Čeprav PLO označuje PNC kot parlament, ne smemo PNC-ja zamenjati s PLC, ki je zakonodajno telo PA, ki predstavlja le prebivalce Zahodnega brega in Gaze.

Izvršni komite in predstavnike Fataha ter drugih frakcij PLO, predstavnike Palestinskega zakonodajnega sveta (*Palestine Legislative Council – PLC*) in ugledne interesne skupine. Centralni svet deluje kot vez med Izvršnim komitejem in PNC (Zanotti 2010, 18).

Do danes so bile del koalicije PLO različne skupine, ki imajo lastne ustanovne člane in lastne organizacijske strukture. Nekateri voditelji teh skupin so bili občasno Arafatovi tekmeci pri pridobivanju podpore med Palestinci. Številne veljajo za odklonilne skupine, saj so nasprotovale vzajemnemu priznanju Izraela in PLO ter posledičnim izraelsko-palestinskim sporazumom. Večje skupine, z izjemo Fataha, so:

- Ljudska fronta za osvoboditev Palestine (*Popular Front for the Liberation of Palestine – PFLP*) je marksistična skupina, ki jo je ustanovil George Habash in je prekinila sodelovanje v PLO po sklenitvi izraelsko-palestinske Deklaracije načel leta 1993 (Katzman 2002, 2).
- Ljudska fronta za osvoboditev Palestine – glavno poveljstvo (*Popular Front for the Liberation of Palestine – General Command – PFLP-GC*) je v Damasku nastanjena frakcija PFLP, ki jo vodi Ahmad Jibril in je prav tako prekinila sodelovanje v PLO. Njeni privrženci so predvsem palestinski begunci v Libanonu in Siriji (Zanotti 2010, 38; Katzman 2002, 2).
- Demokratična fronta za osvoboditev Palestine (*Democratic Front for the Liberation of Palestine – DFLP*), ki jo vodi Nayif Hawatmeh, je tudi marksistična organizacija, ki je obnovila sodelovanje v PLO leta 1999.
- Palestinska osvobodilna fronta (*Palestine Liberation Front – PLF*) je majhna skupina, ki jo vodi Abu Abbas in še vedno sodeluje v PLO (Katzman 2002, 2).

Manjše skupine v koaliciji PLO so:

- As-Saiqua, prosirijska frakcija, ki trenutno ne sodeluje v PLO;
- Arabska osvobodilna fronta je proiraška frakcija, ki sodeluje v PLO;
- Ljudska bojna fronta, ki sodeluje v PLO;
- Ljudska stranka, ki se je včasih imenovala Palestinska komunistična stranka in sodeluje v PLO;
- Demokratična unija, ki je večinoma znana po svoji kratici »FIDA«, je frakcija DFLP, ki sodeluje v PLO (Katzman 2002, 2–3).

Mahmoud Abbas je predsedujoči PLO in vodja Fataha (Pina 2006, 5). Centralni komite je Fatahov izvršilni organ, ki izvršuje odločitve in politični program gibanja ter usmerja njegove vsakodnevne operacije. Revolucionarni svet je Fatahov nadzorni organ, ki tudi oblikuje njegove politike v času med Generalnimi konferencami, nadzoruje dejavnosti Centralnega komiteja in lahko odpušča ter nadomešča njegove člane (International Crisis Group 2009, 5). Generalna konferenca je najvišje telo odločanja Fataha, ki naj bi se sestajalo vsakih pet let, vendar je bila do sedaj sklicana le šestkrat (International Crisis Group 2009, 1).

Tri organizacije, ki so podobne milicam, so se razvile iz Fataha: Mučeniška brigada Al-Aqsa¹⁰, Force 17¹¹ in Tanzim¹² (Pina 2006, 5). Fatahovi ključni voditelji so:

- Mahmoud Abbas oziroma »Abu Mazen« je bil eden prvih članov Fataha v Katarju, zelo kmalu pa je postal eden od Arafatovih namestnikov. Že v sedemdesetih je navezal dialog z židovskimi gibanji za razrešitev izraelsko-palestinskega konflikta. Leta 2003 je bil imenovan za prvega premierja PA, že naslednje leto pa je po Arafatovi smrti prevzel njegove funkcije (Zanotti 2010, 27).
- Ahmed Qurei se je pridružil Fatahu leta 1968 in je vodil finančni portfelj PLO. Ustanovil je Palestinski ekonomski svet za razvoj in gradnjo ter bil premier v obdobju 2003–2005 (Pina 2006, 5). Qurei je dolgoletni Abbasov tekmeč, saj sta po Arafatovi smrti tekmovala, kdo bo prevzel vodstvo Fataha (International Crisis Group 2009, 15).
- Mohammed Dahlan je dolgotrajni član Fataha in ustanovitelj Mladinskega združenja Fataha. Med 1983 in 1988 je bil zaradi političnega aktivizma v zaporu v Izraelu. Sodeloval je v izraelsko-palestinskih pogajanjih in velja za eno pomembnejših političnih oseb v Gazi. Je nekdanji notranji minister, sedaj pa vodi *Third Way Party*. V času Hamasovega prevzema Gaze, leta 2007, je bil v Evropi, ker pa je leta 2009 osvojil sedež v Fatahovem Centralnem komiteju, mnogi menijo, da je potencialni naslednik Abbasa v Fatahu, PLO in PA (Pina 2006, 5; Zanotti 2010, 28).

¹⁰ Organizacija, ki so jo ustanovili člani Tanzima ali Fataha med *intifado* leta 2000. Člani brigade pravijo, da so pripravljeni skleniti mirovni sporazum z Izraelom, če bo končni rezultat popolni umik Izraela iz okupiranih ozemelj in vrnitev palestinskih beguncev, kljub temu pa so izvedli samomorilski bombni napad na izraelske civiliste (Katzman 2002, 5), zaradi česar je organizacijo ameriški State Department uvrstil na seznam tujih terorističnih organizacij (Zanotti 2010, 26).

¹¹ Osebna varnostna sila Arafata in drugih voditeljev PLO, ki je bila ustanovljena v zgodnjih sedemdesetih in je bila vpletena v napade na izraelske tarče v zgodnjih osemdesetih. Ko je bila ustanovljena PA so Force 17 združili z uradnimi varnostnimi silami PA, tako da je v bistvu prenehala obstajati. Kljub temu pa se nekateri varnostni funkcionarji PA še naprej identificirajo kot člani Force 17 (Katzman 2002, 4; Pina 2006, 5).

¹² Tanzimsko milico je leta 1995 ustanovil Arafat in Fatahovo vodstvo kot paramilitarno silo, ki naj bi nadomestila moč palestinskih islamskih skupin, kot sta Hamas in Palestinski islamski džihad. Vodja Tanzima je Marwan Barghouti, ki je tudi generalni sekretar Fataha na Zahodnem bregu (Katzman 2002, 4–5).

- Nabil Shaath, palestinski zunanji minister, je član Fatahovega Centralnega komiteja od leta 1971. Leta 1974 je vodil prvo delegacijo PLO v OZN. Bil je glavni pogajalec v obdobju 1993–1995, sodeloval pa je tudi v mirovnih pogajanjih v Camp Davidu leta 2000 in v Tabi leta 2001 (Pina 2006, 5).
- Marwan Barghouti je militantna politična osebnost in vodja Tanzima, ki v Izraelu prestaja dosmrtno zaporno kazen zaradi umora izraelskih civilistov. Kljub temu je ostal politično aktiven, saj je na volitvah leta 2006 dobil sedež v PLC na Fatahovi listi, leta 2009 pa je bil izvoljen v Fatahov Centralni komite. Barghouti je sprejemljiv tako za podpornike Fataha kot tudi Hamasa, ker je sodeloval v prvi in drugi intifadi, nasprotuje korupciji ter podpira mirovni sporazum z Izraelom (Pina 2006, 5; Zanoliti 2010, 28).

5 HAMAS

Hamas¹³ je leta 1987 ustanovil pokojni Sheik Ahmad Yasin (Pina 2006, 3). Pri oblikovanju Hamasa so večinoma sodelovali palestinski begunci, rojeni okoli leta 1948, ki so bili izobraženi v Egiptu, kjer so bili izpostavljeni idejam egipčanske Muslimanske bratovščine¹⁴ (Knudsen 2004, 14), ki je s svojo ideologijo navdihnila številna sodobna radikalna gibanja, med drugim tudi Al Kaido (Schanzer 2008, 13). Ob vrnitvi na območje Gaze so njihove ideje preoblikovali v prakso (Knudsen 2004, 14). Ta organizacija uteleša palestinski nacionalni boj v religioznem kontekstu (Pina 2006, 3).

5.1 Ustanovitev in delovanje

Prva *intifada* je leta 1987 vodila do oblikovanja Hamasa, islamističnega gibanja, ki se zavzema za nacionalistične cilje in čigar militantni islamizem je verjetno prikril njegovo zavezanost k aktivizmu socialnega varstva. Cilj Hamasa je bil, da postopno pridobi prebivalstvo na svojo stran, še posebej v Gazi, ki je postala center palestinskega islamizma. Novost Hamasove ideologije je v združitvi nacionalizma in islama, kar je postalo njihov zaščitni znak. Hamas združuje reformističen pristop Muslimanske bratovščine, ki poudarja, da lahko le s sprejetjem islama Palestinci izidejo kot zmagovalci, in Qutbovega¹⁵ revolucionarnega poziva k džihadu kot individualne dolžnosti vsakega muslimana. Prehodni cilj Hamasa je prenehanje izraelske okupacije Palestine, dolgoročni strateški cilj pa oblikovanje islamske države na ruševinah političnega sionizma (Knudsen 2004, 6–14).

Njegova ustanovna listina ga zavezuje k uničenju Izraela in oblikovanju islamske države na območju celotne zgodovinske Palestine. Ustanovna listina opredeljuje boj za Palestino kot

¹³ Hamas je kratica za *Harakat al Muqawamah al-Islamiyyah*, kar pomeni Islamsko odporniško gibanje. Hamas v arabščini pomeni tudi vnema, zanos (Pina 2006, 1).

¹⁴ Muslimanska bratovščina (*al-Ikhwan al-Muslimun*) je najstarejša in največja egipčanska islamska organizacija, ki jo je v dvajsetih letih prejšnjega stoletja ustanovil Hassan al-Banna. Organizacija je vplivala na številna islamska gibanja po svetu s svojim modelom političnega aktivizma, ki ga kombinira z islamskim dobrodelnim delovanjem. Sprva je bil cilj gibanja širitev islamske morale in dobrega dela, kmalu pa se je pričelo ukvarjati s politiko, še posebej v egipčanskem boju proti britanski kolonialni nadvladi in zahodnemu vplivu. Čeprav je uradno prepovedana in je pogosto podvržena represiji, je Muslimanska bratovščina vodila javno opozicijo proti vladajoči Nacionalni demokratični stranki predsednika Hosnija Mubaraka, ki je bil v Egiptu na oblasti od leta 1981. Čeprav trdi, da podpira demokratična načela, je eden od njenih ciljev oblikovanje države, v kateri bi vladalo islamsko šeriatsko pravo. Njen najbolj znan slogan je: »Islam je rešitev.« (BBC News 2011a).

¹⁵ Sayyid Qutb je bil egipčanski govornik, ki je dvajseto stoletje označil za obdobje nevednosti in teme zaradi pomanjkanja privrženosti muslimanskega sveta šeriatskemu pravu. Dejal je, da Koran upravičuje napade na muslimanske voditelje, katerih vlade niso v skladu s šeriatskim pravom. Leta 1966 ga je egipčanski režim sicer usmrtil, vendar njegovo delo Mejniki ostaja eno najpomembnejših del islamskih mislecev in naj bi vplivalo celo na Osamo bin Ladna (Schanzer 2008, 14).

versko obvezo, Hamas pa opisuje kot »palestinsko gibanje, ki dolguje svojo zvestobo Alahu« in zahteva odpravo Izraela ter odhod Židov iz islamskega svetega ozemlja (Zanotti 2010, 29). Nadalje pravi, da se Palestino lahko osvobodi le z džihadom, ki je sedaj verska dolžnost vsakega muslimana. Ustanovna listina tudi pravi, da je PLO ključna »zaveznica«, vendar jo obenem kritizira zaradi sekularnosti, priznavanja Izraela in sprejemanja ustanovitve dveh držav kot možne rešitve (Knudsen 2004, 5).

Hamasovo politično delovanje je bilo tesno povezano s palestinskimi vstaji (*intifada*), ki so vodile do povečanja podpore gibanju in opoziciji izraelske okupacije Zahodnega brega in Gaze. Medtem ko sta Fatah in PLO poskušala skleniti mirovni sporazum z Izraelom, je Hamas poskušal preprečiti takšne dogovore, da bi preprečil notranje boje med Palestinci. Nadalje je korupcija omadeževala ugled PA, PLO in pokojnega Jaserja Arafata, Hamasa pa do sedaj niso doletele takšne obtožbe, zato uživa velik ugled med Palestinci (Knudsen 2004, 14). Njegov poudarek na islamski dobroti mu je omogočil globoko penetracijo v palestinsko družbo, pridobivanje podpore med ljudstvom in rekrutiranje privržencev (Samson Blinded 2009).

Kot velja za večino nedržavnih akterjev, so tudi Hamasovo sposobnost preživetja in razvoja določala dejanja drugih držav. Hamas je pričel delovati v Libanonu, Jordaniji in Katarju, kar je posledica izгона Hamasovih aktivistov iz Palestine s strani Izraela. Verjetno najmočnejše vezi pa danes Hamas vežejo z Iranom in Sirijo, saj predstavniki Hamasa delujejo v teh dveh državah z dovoljenjem tamkajšnjih vlad, poleg tega pa Iran nudi Hamasu tudi finančno podporo (Chehab 2007, 129–149). Kar se tiče zahodnih držav, so ZDA Hamas že leta 1997 uvrstile na seznam tujih terorističnih skupin, in sicer zaradi samomorilskih bombnih napadov na izraelske civiliste (Zanotti 2010, 30). Do sedaj sta le Rusija in Turčija, edini veliki državi, ki sta javno sodelovali s Hamasom (Pina 2006, 4).

Neuspeh sekularnega islamizma je jasno viden v obleganju in uničenju sedeža PA v Ramallahu in v ponižujočem hišnem priporu pokojnega Jaserja Arafata. Ti dogodki kažejo omejitve sklenjenih sporazumov, ki so vsaj začasno uničili upe za palestinsko državo. Hamas pa je bil tudi oslavljen in ponižan, saj sta bila v roku nekaj tednov ubita dva njegova voditelja in ustanovna člana. Natančnost napadov potrjuje domnevo, da so napadalcem pomagali palestinski obveščevalci. Umora Yasina in Rantissija, marca in aprila 2004, sta bila le dva od več kot 300 umorov Hamasovih voditeljev in članov od sredine leta 2001 ter označujeta

pričetek neusmiljenega boja proti voditeljem gibanja v Gazi in v tujini (Knudsen 2004, 14–15).

5.2 Vodstvo in struktura

Vodstvo Hamasa je organizirano kot svetovalni svet, ki ga je vodil Sheikh Yasin kot glavni vodja in spiritualna figura. Sprva je bil Hamas administrativno razdeljen na tri krila: politično in obveščevalno krilo ter vojaško krilo, ki je znano tudi kot Izvršilna sila in katerega sestavni del so Izz al-Din al-Qassam brigade¹⁶. Čez čas sta se vojaško in obveščevalno krilo združili v eno. Medtem ko je vodstvo političnega krila znano, vodstvo vojaškega ostaja skrivnost. Od leta 1989 vodstva Hamasa ne sestavljajo več le veterani iz Gaze, ampak tudi mladi izobraženi tehnokrati, ki so bolj radikalni in neizprosni kot starejši člani. Od leta 1992 dalje so mnogi od njih vključeni v Politični biro (*al-Maktab al syasi*), skupaj s člani Hamasovih predstavništev iz arabskih držav in Irana. Iz svoje baze v Amanu je »zunanje« vodstvo nadziralo finance in vojaško krilo. Na začetku leta 1998 se je večji del vodstva priključil zunanjemu vodstvu, ki je bolj nagnjeno k avtorizaciji uporabe sile (Knudsen 2004, 5–6; Australian Government 2010).

Različni viri navajajo naslednje voditelje:

- Khaled Meshaal (tudi Khalid Mish'al) se je rodil leta 1956 na Zahodnem bregu in je študiral fiziko na Univerzi v Kuvajtu, kjer je vodil islamistično palestinsko študentsko gibanje. Meshaal naj bi bil vodja Hamasa od leta 2004, domuje pa v Damasku v Siriji, kjer živi v izgnanstvu od zgodnjih devetdesetih let. Večkrat je izjavil, da bi Hamas sprejel oblikovanje dveh držav (Palestine in Izraela), če bi palestinsko ljudstvo to potrdilo na referendumu (Zanotti 2010, 36; Pina 2006, 3–4).
- Ismail Haniyeh je diplomiral iz arabske literature na Islamski univerzi v Gazi. Čeprav velja za zmerneža, mnogi verjamejo, da je njegova zmernost politična taktika. Haniyeh je bil od marca 2006 do junija 2007 premier PA, po Hamasovem prevzemu

¹⁶ Ustanovljene so bile leta 1992, da bi nudile oboroženo podporo Hamasovim političnim ciljem. Brigade so oboroženi del vojaškega krila, ki deluje neodvisno od drugih delov Hamasa in so razdeljene v več neodvisnih ter specializiranih celic. Čeprav so integralni del Hamasa, pa delujejo neodvisno in občasno tudi v nasprotju s cilji Hamasa. Brigade imajo svojo lastno spletno stran in redno dajejo nasvete o izvajanju raketnih napadov proti Izraelu, neodvisno od Hamasovega političnega vodstva. Imajo precejšnje zaloge lahkega avtomatičnega orožja, granat, improviziranih raket, minometov in eksploziv, s katerimi redno izvajajo napade na Izrael. Skupina se vojaško usposablja v Iranu in Siriji. Identiteta vodij skupine je po navadi neznan, čeprav je leta 2005 na svoji spletni strani objavila imena svojih sedmih poveljnikov. Mohamed Deif je bil identificiran za njihovega glavnega poveljnika. Brigade so bile označene za prepovedane teroristične skupine v Veliki Britaniji, ZDA, Avstraliji, Kanadi in v EU (Australian Government 2010).

Gaze in njegovi izločitvi iz vlade PA na Zahodnem bregu pa Hamas še naprej trdi, da je Haniyeh premier PA (Zanotti 2010, 37; Pina 2006, 3–4).

- Musa Abu-Marzuq se je rodil v Gazi leta 1951 in doktoriral iz industrijskega inženirstva v ZDA. Je Hamasov namestnik političnega vodje in deluje iz Sirije. Veliko let je živel v ZDA in Jordaniji, vendar je bil iz obeh izgnan. Leta 2004 je ameriško sodišče proti njemu vložilo tožbo zaradi koordiniranja in financiranja Hamasovih aktivnosti (Pina 2006, 3–4).
- Mahmoud al-Zahar se je rodil v Gazi leta 1945, študiral medicino v Kairu in je eden od ustanoviteljev Hamasa. V Hamasovi vladi PA je deloval kot zunanji minister v obdobju 2006–2007 (Zanotti 2010, 37; Pina 2006, 3–4).
- Aziz Dweik se je rodil leta 1948 in je doktoriral na Univerzi v Pensilvaniji. Leta 1992 je bil izgnan iz Libanona, nato pa je pričel delovati kot predstavnik izgnancev (Pina 2006, 3–4).
- Sheik Hassan Yousef je vodja Hamasa na Zahodnem bregu od leta 2001 in se trenutno nahaja v izraelskem zaporu. Če bo izpuščen, naj bi spodbujal zmernost znotraj Hamasa (Pina 2006, 3–4).
- Sheik Muhammed Abu Tayr je iz Jeruzalema in je na volitvah dosegel drugo mesto po številu glasov na Hamasovi nacionalni kandidatni listi. 25 let je preživel v zaporu in se ne izpostavlja toliko, kot se ostali Hamasovi voditelji (Pina 2006, 3–4).
- Ahmed Jabari naj bi bil poveljnik Izz Al Din Al Qassamovih brigad, Hamasovega vojaškega krila, v Gazi (Zanotti 2010, 37).
- Mohamed Deif je iz Gaze in je od leta 2002 poveljeval vojaškemu krilu Hamasa. Njegov mentor naj bi bil Yahya Ayyash, priznan Hamasov izdelovalec bomb in vodja Qassamov brigad do njegove usmrtitve leta 1995. Jabarijev predhodnik se v zadnjih letih ne izpostavlja veliko, verjetno zaradi poškodbe, ki jo je utrpel v izraelskem zračnem napadu leta 2006 (Pina 2006, 3–4; Zanotti 2010, 37).

6 PODOBNOSTI IN RAZLIKE MED PLO IN HAMASOM

Med Hamasom in PLO oziroma natančneje Fatahom obstaja kar nekaj podobnosti in pa tudi razlik. Kot prvo bi lahko omenila, da imata PLO in Fatah mnogo daljše obdobje delovanja, saj je bil Fatah ustanovljen že leta 1957 in je dominantna organizacija v PLO, PLO pa je bila ustanovljena leta 1964 in je priznana kot legitimni predstavnik Palestincev, kar pomeni, da je edina, ki lahko sklepa sporazume z drugimi akterji mednarodnih odnosov. Hamas je bil ustanovljen šele leta 1987 med prvo *intifado* in kljub temu da je zmagal na volitvah leta 2006, ne more sklepati nikakršnih sporazumov z drugimi akterji mednarodne skupnosti.

Kot drugo, Hamasu je uspelo utrditi gospodarski položaj Gaze in se obdržati na oblasti, njegovi člani pa še niso vpleteni v korupcijo in podkupljivost, ki sta zaznamovali Fatah v času sporazumov iz Osla. Kot tretje, Hamas je kot gibanje veliko bolj povezano kot pa Fatah. Nobeno od teh gibanj ni brez nesoglasij in tekmovalnosti, vendar je Hamas bolj sposoben pri sprejemanju odločitev in pri razreševanju notranjih razprtij. Nadalje je Hamas dokazal sposobnost za spoštovanje notranjih postopkov, saj je leta 2009 uspešno izvedel notranje volitve, Fatah pa je le-te stalno odlagal. Hamas se razlikuje od Fataha tudi v kontinuirani sposobnosti preživetja njegovega zunanega vodstva. Medtem ko so bili Fatahovi voditelji, ki so se odločili ostati zunaj Palestine, potisnjeni na obrobje gibanja, je Hamasov politični urad v Damasku odigral vodilno vlogo pri sprejemanju odločitev in v diplomaciji. Vodja političnega urada Khaled Meshaal je namreč s prejemom Hamasovega polnega članstva v Muslimanski bratovščini postal generalni nadzornik (*muraqib 'amm*) Hamasa (Brown 2010, 45–46).

Tudi religija predstavlja pomembno razliko med gibanjema. Fatah je od nekdaj poudarjal nacionalistične simbole, s čimer je v svoje vrste privabljal tiste, ki ne posvečajo veliko pozornosti religiji. Po drugi strani pa je Hamas nedvomno islamsko gibanje, kar pove že njegovo ime, Islamsko odporniško gibanje, poleg tega pa je Hamas že od vsega začetka svoj spor z Izraelom definiral na verski osnovi (Brown 2010, 46–47), saj opredeljuje boj za Palestino kot versko obvezo. Do verjetno največjega prepada med PLO in Hamasom pa pride pri vprašanju oblikovanja dveh držav in primernih načinov upora. PLO se zavzema za sprejetje sporazuma, po katerem bi obstajali dve državi, Palestina in Izrael, Hamas pa zahteva odpravo Izraela in nastanek islamske države na območju celotne Palestine. PLO se torej zavzema za razrešitev izraelsko-palestinskega konflikta po diplomatski poti s pogajanjem, Hamas pa za oboroženi boj proti Izraelu.

Palestini primanjkuje nek centralni ustroj, voditelj in pobuda, ki bi pomagal pri preseganju teh razlik. Strukturni problem predstavlja že samo dejstvo, da se Fatah in Hamas ne bojujeta v sejnih sobah, ampak na ulicah Gaze in Zahodnega brega, kjer obe strani uveljavljata svojo voljo, kjer koli je le možno. Čeprav obstajajo institucionalni mehanizmi na papirju, s katerimi naj bi razrešili medsebojne probleme, so le-ti redko izrabljeni. Ustavni okvir – palestinsko Temeljno pravo – pa je stalno kršen. Voditelji PA z obeh strani so zelo sumničavi do druge strani in se zavzemajo za ohranitev trenutne razdelitve. Posamezniki, ki bi lahko privedli do združitve, že nekaj časa ne igrajo nobene pomembne vloge, saj je bil Abu Jihad ubit že pred dvema desetletjema, Barghouti pa je v zaporu, poleg tega mu mnogi voditelji Fataha ne zaupajo (Brown 2010, 48).

7 KONFLIKT MED PLO IN HAMASOM

Notranji konflikt med Palestinci je po svetu sicer malo znan, vendar pa ima velik vpliv na dogajanje na Bližnjem vzhodu. V tem poglavju diplomskega dela bom zato predstavila odnos med PLO oziroma Fatahom in Hamasom, njihove konflikte in redke primere strinjanja ter kako ta odnos vpliv na razrešitev izraelsko-palestinskega konflikta.

7.1 Prva intifada in nastanek Hamasa

8. decembra 1987 so v avtomobilski nesreči, ki jo je povzročil tovornjak IDF, izgubili življenje štirje Palestinci iz Gaze. Še istega večera so se pogrebi preminulih sprevrgli v demonstracije, ki so se hitro razširile. Pričela se je *intifada*, spontana kampanja nasilja in protestov proti izraelski prisotnosti na palestinskih ozemljih (Schanzer 2008, 23). V prvih tednih vstaje je Palestinski islamski džihad¹⁷ (*Palestinian Islamic Jihad – PIJ*) organiziral odpor in da bi preprečili njihove napade, je januarja 1988 Izrael deportiral njihove voditelje. Nedolgo zatem so sekularni nacionalisti oblikovali koalicijo, ki je znana kot Združeno nacionalno vodstvo upora (*United National Leadership of the Uprising – UNLU*), ki so ga sestavljali člani Fataha, sekularni levičarji in komunistične stranke. Islamski odpor je le počasi reagiral na *intifado*, zato se je leta 1988 na prizorišču pojavil Hamas. Avgusta je bila izdana njegova ustanovna listina, ki je Hamas definirala kot ločino palestinske Muslimanske bratovščine (Knudsen 2004, 5).

Leta 1989 je Hamas izvedel svoj prvi napad, ko je ugrabil in ubil dva izraelska vojaka, kar je vodilo do aretacije več kot 300 Hamasovih aktivistov, vključno s Sheikhom Yasinom. Nadalje je bila organizacija prepovedana, članstvo v njej pa je postalo kaznivo dejanje. Yasin je bil obsojen na 40 let zaporne kazni, izpuščen pa je bil leta 1997 v izmenjavi zapornikov. Yasinova vrnitev v Gazo je močno povečala veljavo Hamasa nasproti PA (Knudsen 2004, 7). Označitev Hamasa za ilegalno organizacijo je bila ključna za legitimnost gibanja na palestinskih ulicah. Pred tem so bili namreč Palestinci nezaupljivi do Hamasa, saj je Izrael podpiral to gibanje, da bi spodkopal Arafata. Tako je Izrael nenamenoma pomagal Hamasu, da se je uveljavil kot opozicija PLO (Schanzer 2008, 33–34).

¹⁷ V zgodnjih osemdesetih sta ga ustanovila dva Palestinca iz Gaze, Fathi Shiqaqi in Sheikh Abd-al Aziz Auda, ki sta se za razliko od Hamasa zavzemala za univerzalni džihad in obnovev kalifata v vseh muslimanskih državah (Knudsen 2004, 7). PIJ je bilo prvo palestinsko odporniško gibanje, ki je združilo militantnost in nacionalizem, vendar ni nikoli imelo močne podpore v prebivalstvu (Knudsen 2004, 14). PIJ zavrača sekularno ideologijo PLO in kakršen koli mirovni sporazum z Izraelom (Katzman 2002, 3).

Prva *intifada* je mednarodno skupnost opozorila na nerešeno palestinsko vprašanje. Posledica večmesečnih protestov Palestincev na Zahodnem bregu je bila, da je julija 1988 Jordanija prepustila PLO palestinsko ozemlje, ki ga je anektirala leta 1950. Novembra 1988 je PNC razglasil ustanovitev države Palestina v skladu z resolucijo 181 Generalne skupščine OZN. Čeprav je bila izjava le simbolična, so jo mnogi videli kot tiho priznanje Izraela in sprejetje rešitve, ki je predlagala oblikovanje palestinske in židovske države (Zanotti 2010, 46).

7.2 Sporazumi iz Osla in madridski proces

V prvih letih Hamasovega obstoja so obstajala naraščajoča trenja s PLO, ki je poskušala vključiti organizacijo v svoj nacionalistični okvir. Hamas je dosledno zavračal ponudbe PLO in Fataha, saj se je želel uveljaviti kot njuna politična alternativa. Napetosti med njima so naraščale med »madridskim procesom«, kjer je šlo za niz bilateralnih in multilateralnih razprav, ki so potekale v Madridu med oktobrom 1991 in avgustom 1993, in sicer med Izraelom, Sirijo, Libanom ter palestinskimi in jordanskimi delegati. Madridski proces je sicer povezal Izrael in PLO, vendar je izključil tako islamiste kot tudi sekularne levičarske opozicijske stranke. Proces so spremljale številne težave, sledila pa so mu skrivna pogajanja, ki so vodila do podpisa sporazumov iz Osla (Knudsen 2004, 9).

Norveška je s svojim posredovanjem dosegla, da je PLO leta 1993 priznala pravico Izraela do obstoja in da je prek sporazumov iz Osla pridobila pravico do omejene samouprave Palestincev v Gazi in na določenih delih Zahodnega brega, vključno z varnostnimi silami, izvršilnimi, zakonodajnimi in sodnimi organi vladanja. Sporazumi iz Osla so bili postopoma in deloma implementirani v devetdesetih, vendar niso prinesli zelenega rezultata – dokončni mirovni sporazum, s katerim bi bila oblikovana palestinska država (Zanotti 2010, 2).

Hamas je bil glasen nasprotnik madridskemu procesu in sporazumom iz Osla, v skladu s svojim zavračanjem sporazumov, ki ne dosežejo umika Izraelcev iz Zahodnega brega v celoti. Nezadovoljstvo nad madridskim procesom in sporazumi iz Osla so zlomili palestinski odpor, kar je leta 1994 vodilo do oblikovanja Palestinskih zavezniških sil (*Palestinian Forces Alliance – PFA*), ki vključujejo Hamas in devet odklonilnih skupin, ki delujejo iz Damaska, zato se imenujejo Damaskovih deset (*Damascus ten*). Kljub temu pa je treba poudariti, da si je Hamasovo vodstvo pod Sheikhom Yasinom vedno prizadevalo preprečevati notranji boj za prevlado med palestinskimi političnimi strankami, ker bi to po njihovem mnenju koristilo le izraelskim interesom, ki želijo oslabiti palestinsko prizadevanje po lastni državnosti (Knudsen 2004, 9).

Medtem ko so se palestinske politične stranke izogibale medsebojnim bojem, se je oboroženi boj proti Izraelu stopnjeval med madridskim procesom in podpisom sporazumov iz Osla. Tako je npr. Islamski džihad, kot glavni nasprotnik sporazumom iz Osla, v začetku devetdesetih pričel z napadi na izraelske vojake in civiliste, kar je vodilo do povračilnih akcij s strani Izraela. To je spodbudilo Hamas, da je leta 1994 pričel s samomorilskimi napadi na izraelske civiliste. Sledile so množične aretacije s strani Izraelcev, vendar le-ta ni zmožgal omejiti političnega nasilja, niti zaščititi svojih državljanov (Knudsen 2004, 9–10).

7. 3 Ustanovitev Palestinske uprave

Na podlagi Deklaracije načel oz. Oslo I je bila leta 1994 ustanovljena PA (Schanzer 2008, 39). Čeprav PA ni država, je organizirana kot taka, saj ima demokratične mehanizme, varnostne sile in izvršne, zakonodajne ter sodne organe vladanja. PA je bila ustanovljena sredi devetdesetih, da bi upravljala z območjem Gaze in določenimi območji znotraj Zahodnega brega. Ramallah je njen *de facto* sedež, vendar se ne šteje za prestolnico PA zaradi palestinske odločenosti, da bo Jeruzalem (ali vsaj njegov vzhodni del) postal glavno mesto palestinske države. Izvršna veja oblasti ima tako predsednika kot tudi kabinet, ki ga vodi premier, zakonodajno vejo oblasti predstavlja PLC, sodna veja pa ima Visoki sodni svet in ločena sodišča, ki odločajo o sporih in rešujejo ustavne polemike. Volilno bazo PA sestavljajo Palestinci iz Zahodnega brega, Jeruzalema in Gaze (Zanotti 2010, 19).

Prve palestinske volitve so bile izvedene leta 1996 v skladu s sporazumi iz Osla. Z 88 % glasov je bil Arafat izvoljen za predsednika, Fatah pa je dobil 55 od 88 sedežev v PLC. Leta 2002 je Arafat ratificiral Temeljno pravo (*Basic Law*), ki naj bi delovalo kot temeljna listina PA, dokler se ne oblikuje ustava palestinske države. Že naslednje leto je Arafat Temeljni zakon dopolnil z oblikovanjem urada premierja, ki nadzira ministrstva (Zanotti 2010, 19).

Ustanovitev PA je oslabila do tedaj močno administrativno strukturo PLO pod Arafatovim vodstvom. K temu je prispevalo tudi zmanjšanje finančnih sredstev iz zalivskih držav, ker je Arafat v zalivski vojni (1990–91) podprl Sadama Husseina. V relativno kratkem času si je PA pridobila sloves neučinkovitosti in podkupljivosti, zaradi česar so diplomatski procesi zastali. To pa je spodkopalo Fatahovo legitimnost, da lahko vodi PA in hkrati doseže politični napredek prek pogajanj (International Crisis Group 2009, 2).

7. 4 Druga intifada

Julija 2000 so se na vrhu v Camp Davidu pričela intenzivna pogajanja med izraelskim premierjem Ehudom Barakom in palestinskim voditeljem Jaserjem Arafatom, v katerih je aktivno sodeloval tudi ameriški predsednik Clinton. Na tem vrhu so se lotili perečih tem, kot so begunci, Jeruzalem, meja med bodočo palestinsko državo in Izraelom, izraelske naselbine itd. Pogajanja so se neuspešno končala, saj se Izrael in Palestinci niso uspeli dogovoriti niti o eni od prej omenjenih tem (ProCon.org 2008).

Mirovni proces je nato dokončno propadel, ko so se obnovile izraelsko-palestinske sovražnosti z začetkom druge *intifade* (Zanotti 2010, 6). Tako imenovana *intifada* al-Aqsa se je začela septembra 2000, potem ko je vodja izraelske politične stranke Likud Ariel Šaron obiskal mošejo al-Aqsa v Jeruzalemu, zaščiten s približno 1000 policisti (Knudsen 2004, 12–13). *Intifada* se ni pričela spontano, ampak jo je sprožil Arafat, potem ko je sklenil, da ni pripravljen sklepati kompromisov z Izraelom glede Jeruzalema in begunskega problema. K temu je pripomogla tudi ugotovitev, da zaradi pogajanj z Izraelom izgublja palestinsko podporo v prid Hamasa. Televizija PA je nato pričela predvajati posnetke iz prve *intifade*, na radiu so predvajali bojne pesmi PLO, na molitvah v mošeji al-Aqsa so pozvali k iztrebitvi Židov, Arafat pa je pozval k splošni stavki (Schanzer 2008, 49 – 58). Ob koncu *intifade* je bilo ubitih približno 2100 Palestincev (Knudsen 2004, 12–13). IDF so ubile ali zaprle veliko število lokalnih voditeljev Fataha, zaradi česar so se v veliki meri zaustavile organizirane dejavnosti gibanja (International Crisis Group 2009, 2). V drugi *intifadi* naj bi sodelovale tudi s PLO povezane skupine, in sicer Mučeniška brigada Al-Aqsa, Tanzim ter Force 17, ki naj bi izvajale nasilje nad Izraelci (Katzman 2002, 3).

Intifada je zelo prizadela palestinsko gospodarstvo, saj je povzročila obsežne izgube služb, še posebej med tistimi Palestinci, ki delajo v Izraelu in v delih zasebnega sektorja. Poleg tega je približno 100 000 oseb, večinoma mladih izobražencev, zapustilo okupirana ozemlja in se preselilo v Jordanijo ali na Zahod. Dve tretjini Palestincev sta živeli pod pragom revščine in sta lahko preživeli le s pomočjo formalnih (npr. denarni prispevki) in neformalnih (npr. gotovinska pomoč) oblik pomoči, s katerimi upravljajo Agencija Združenih narodov za pomoč palestinskim beguncem (*United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East – UNRWA*), palestinske nevladne organizacije in Ministrstvo za javne zadeve PA. Verjetno je, da takšni marginalizirani deli prebivalstva tvorijo jedro podpore Hamasa in drugih islamističnih gibanj (Knudsen 2004, 12–13).

Druga *intifada* je imela dolgotrajen učinek na rivalstvo med Fatahom in Hamasom. Infrastruktura PA, ki jo je podpiral Fatah, je bila v *intifadi* uničena, PA pa oslABLJENA. Nadalje Arafat svojemu ljudstvu ni znal podati jasne vizije njihove prihodnosti, saj se je včasih opiral na islamizem in nasilje, spet drugič na sekularnost in govore o miru, kar je vodilo do zmanjšanja zaupanja v gibanje in povečanje podpore Hamasu. Hamasova infrastruktura je iz *intifade* izšla nedotaknjena, prejemal je čedalje več finančne in politične podpore. Poleg tega pa je organizacija ohranila svoje prvotne cilje. Čedalje več Palestincev je zato pričelo podpirati Hamas, ki se je zavedal, da ima sedaj dobre možnosti, da strmoglavi Fatah in PLO (Schanzer 2008, 63).

Ko je intifada al-Aqsa pričela izgubljati svojo intenzivnost, je Izrael pričel s sistematično kampanjo, da bi oslabil Hamas in okrepil svoje sposobnosti zastraševanja prek trifazne strategije: kampanje atentatov na voditelje Hamasa; gradnje kontroverznega zidu, ki bi ločil Izrael od Zahodnega brega in Gaze¹⁸; unilateralnega umika iz Gaze leta 2005 (Schanzer 2008, 79).

Z izbruhom *intifade* je mednarodna skupnost pričela iskati nove načine za oblikovanje palestinske države, ki bi obstajala v miru skupaj z Izraelom. Izrael in PLO sta se strinjala, da bosta upoštevala Kažipot za mir, ki ga je v obdobju 2002–2003 oblikoval mednarodni Kvartet, vendar sta obe strani odlašali z njegovo implementacijo. Maja 2003 je Izrael sicer sprejel Kažipot za mir, vendar z 14 zadržki¹⁹ (Zanotti 2010, 6).

¹⁸ Izrael je želel z gradnjo zidu preprečiti samomorilske napade Hamasa in skupin, povezanih s Fatahom (npr. Tanzimu) na Zahodnem bregu. Gradnja zidu se je pričela leta 2002, Izrael pa je pri tem upošteval mednarodno pravo, zato je zid zgradil v skladu z mejo, določeno v sporazumu leta 1949. Treba pa je omeniti, da je zid na nekaterih delih zaobjel tudi večje židovske naselbine, ki so na palestinski strani. Nekdanji ameriški predsednik Carter je zato Izrael obtožil, da ustvarja apartheidno situacijo v Izraelu, na Zahodnem bregu in v Gazi. Ker pa se je nasilje zoper Izrael zmanjšalo, povečalo pa se je nasilje med Palestinci, ni verjetno, da bi Izrael to prepreko kdaj zrušil (Schanzer 2008, 84–85).

¹⁹ Palestinci bi morali razorožiti obstoječe varnostne organizacije in uvesti varnostne reforme za boj proti terorizmu ter nasilju. Nadalje bi Palestinci morali razpustiti teroristične organizacije, kot so Hamas, Islamski džihad in Brigade Al-Aqsa ter uničiti njihovo orožje. Palestinci bi morali zamenjati vodstvo PA v okviru vladnih reform, vse te reforme pa bi nadzirale ZDA. Začasne meje palestinske države bi se določile prek pogajanj med PA in Izraelom. Palestinska država bi imela nekatere vidike suverenosti, bila bi popolnoma demilitarizirana brez oboroženih sil, imela bi le policijo in notranje varnostne sile z omejenimi pristojnostmi, ne bi smela sklepati vojaških zavezništov, Izrael pa bi nadziral vstop in izhod vseh oseb ter blaga v državo. Palestinska država bi morala priznati pravico Izraela do obstoja kot židovske države in se odreči pravici do vrnitve palestinskih beguncev v Izrael. Izrael pa bi poskušal prispevati k izboljšanju gospodarskega stanja v državi in spodbujal pomoč za aktivnosti priznanih humanitarnih organizacij. Arabske države bi pomagale pri tem procesu z obsodbo terorističnih aktivnosti (Bitterlemons.org 2003).

7.5 Obdobje po drugi intifadi in volitve leta 2006

Leta 2002 naj bi Arafat PIJ in Hamasu ponudil sedeže v vladi PA, vendar sta obe organizaciji to ponudbo zavrnila, češ da ne moreta delovati v vladi, ki želi skleniti mirovni dogovor z Izraelom (Katzman 2002, 3).

Novembra 2004 je preminil Jaser Arafat, zaradi česar je Fatah izgubil svoj namen in videz institucionalne kohezivnosti. Abbas, ki je bil v očeh mednarodne skupnosti »boljši partner za mir« kot Arafat, je prevzel vodstvo PLO in PA, vendar ni zmozel v isti meri nadzorovati delovanja obeh struktur. Izbruhnili so številni spori znotraj Centralnega komiteja, tako da je moral Abbas sam sprejeti številne odločitve glede Fataha. Leta 2005 so med pripravami na volitve za Zakonodajni svet PA izbruhnili javni spori med člani Fataha. Ključni voditelji, Marwan Barghouti, Muhammad Dahlan in Jibril Rujub, so celo oblikovali lastno kandidatno listo. To dogajanje je razdelilo Fatahove volivce, kar je pripelvalo k posledični Hamasovi zmagi na volitvah leta 2006 (Zanotti 2010, 7; International Crisis Group 2009, 3).

Leta 2006 je tako na volitvah za PLC zmagal Hamas (Zanotti 2010, 7), ki so ga ZDA in EU označile za tujo teroristično organizacijo. Novi palestinski parlament je zaprisegel 18. februarja 2006 in pričakovalo se je, da bo Hamas oblikoval vlado v roku petih tednov. Izrael, ZDA in druge članice mednarodne skupnosti so dejale, da je vlada pod oblastjo Hamasa ali ki vsebuje Hamasove predstavnike, nesprejemljiva. Po volitvah so ZDA in Izrael dejali, da bodo omejili pomoč Palestincem, če se Hamas ne odreče nasilju, če ne prizna Izraela in če ne sprejme izraelsko-palestinskih sporazumov (Pina 2006, 1–4).

Nekateri pravijo, da je poleg korupcije v Fatahu tudi boj za oblast med »starimi« in »novimi« člani prispeval k razkolu znotraj stranke, kar je Hamas izkoristil na parlamentarnih volitvah. Zaradi slabe strankarske discipline, večjih strankarskih list in omejenih tehničnih priprav na volitve je Fatah dobil le 45 od skupno 132 parlamentarnih sedežev (Pina 2006, 6).

Po zmagi na volitvah je Hamas pazil, da ne bi sledil gospodovalnemu in okornemu ravnanju Fataha. Neuspešno si je prizadeval oblikovati vlado narodne enotnosti, se javno izogibal prednostim politične oblasti in se oprl na tehnokratsko strokovno znanje namesto na politično verodostojnost pri dodeljevanju ključnih mest v kabinetu. Hamas je tudi trdil, da se bo izognil Fatahovi napaki in se ne bo spojil s PA. V Hamasovih očeh Fatahove napake niso koruptirale le samega gibanja, ampak tudi PA, s čimer se je spremenila iz protodržave v instrument pokroviteljstva države in brutalne dominacije. Hamas je zaradi tega trdil, da bodo visoki

funkcionarji PA morali odstopiti s svojih mest znotraj gibanja, česar se pa ni držal. Ključne osebe gibanja, kot sta Sa'id Siyam in Mahmud al-Zahar, so zavzele visoke položaje v vladi. Hamas je tudi trdil, da bo lahko sledil ciljem upora in politike hkrati, vendar je to vodilo v začasen *modus vivendi* z Izraelom (npr. aprila 2010 je Hamas prepričal različne palestinske frakcije, da začasno prenehajo z operacijami proti izraelskim ciljem) (Brown 2010, 42–43).

Večina strokovnjakov se je takoj po volitvah leta 2006 strinjala, da bo, dokler palestinsko vlado vodi Hamas, ki je sovražen do Izraela, mirovni proces ostal na mrtvi točki. Predsednik Abbas je kljub temu poskušal nadaljevati mirovni proces prek PLO, ki je podpisnica vseh izraelsko-palestinskih sporazumov (Pina 2006, 6).

7.6 Hamasovo zavzetje Gaze

Junija 2007 sta Fatah in Hamas sklenila sporazum iz Meke ter oblikovala vlado narodne enotnosti, vendar je takoj zatem Hamas izgnal Fatahove sile iz Gaze in sam prevzel oblast (International Crisis Group 2009, 3), s čimer so se porušila pričakovanja o sporazumu za končanje izraelsko-palestinskega konflikta. Kvartet je takoj nato zavrnil sodelovanje s Hamasom, če se ne odreče nasilju, če ne prizna pravice Izraela do obstoja in če ne bo spoštoval predhodnih izraelsko-palestinskih sporazumov (Zanotti 2010, 7). Kot odgovor na Hamasov prevzem Gaze je predsednik PA Abbas razpustil vlado pod vodstvom Hamasa in imenoval tehnokratsko vlado pod vodstvom Salama Fayyada²⁰ na Zahodnem bregu. Hamas upravičuje svojo oblast na območju Gaze z zmago na volitvah in s trditvijo, da je Abbas neupravičeno razpustil njihovo vlado (Zanotti 2010, 20).

Po Hamasovem zavzetju Gaze je torej prišlo do razdelitve PA na dva dela. PA v Ramallahu se obnaša, kot da do razdelitve ni prišlo, in se pretvarja, da lahko še naprej deluje notranje in se pogaja mednarodno, kot je to počela od leta 1994. PA v Gazi pa želi trdno povezati strukture upravljanja s Hamasom, s čimer oblikuje državno stranko, kar je precej podobno Fatahovemu početju v devetdesetih. Vsaka stran izkazuje odločenost, da lahko nadaljuje v nedogled, saj je prepričana, da njen tekmec tega ni zmožen (Brown 2010, 38).

²⁰ Premier Salam Fayyad je nekdanji uslužbenec Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada, ki ni niti član Fataha niti Hamasa. Mnogi menijo, da je bil imenovan na mesto premierja in pred tem finančnega ministra zaradi tega, ker ima podporo mednarodne skupnosti, še posebej ZDA (Zanotti 2010, 20–21). Fayyadov pristop k vladanju temelji na prepričanju, da se oblast lahko izboljša le v primeru kontinuirane okupacije. Poudarja tehnokratska ministrstva, ki temeljijo na profesionalnosti, fiskalni transparentnosti, ureditvi uprave in vlade ter gospodarskem razvoju (Brown 2010, 39).

Od Hamasovega zavzetja Gaze so njene meje zaprte za vse aktivnosti, razen za prehod nujno potrebnih življenjskih potrebščin. S tem naj bi onemogočili Hamasu, da obnovi svoje vojaške zmogljivosti, vendar to obenem onemogoča obnovitev življenjskih in delovnih razmer, kakršne so bile pred Hamasovim zavzetjem Gaze (Zanotti 2010, 11). Hamas ima v Gazi različne ločene varnostne sile (približno 15 000 oseb), ki nadzorujejo to območje, in sicer Izvršilno silo (*Executive Force*) oz. *tanfithya*, ki je bila oblikovana po volitvah leta 2006 in jo sestavljajo Hamasovi lojalisti. Drugo osebje je bilo vključeno v obstoječe varnostne organizacije PA, in sicer na področju notranje obveščevalne dejavnosti, v civilno policijo, obalne patrulje in mejno stražo. Al-Qassamove brigade ter milice, ki jih vodijo PIJ, Mučeniška brigada Al Aqsa²¹, PFLP, Ljudski odporniški komiteji (*Popular Resistance Committees – PRC*)²² in salafistične skupine, kot sta Vojska islama (*Army of Islam*) in Jaljalat²³, še naprej delujejo v Gazi, saj je Hamas ugotovil, da so mu dejansko v pomoč (Zanotti 2010, 33–34).

Hamas je imenoval ministre, ki opravljajo svoje dolžnosti brez dovoljenja Zakonodajnega sveta, kar je bila ena od Hamasovih kritik PA v Ramallahu (Brown 2010, 43). Hamas je tudi sprejel ostre povračilne ukrepe proti Fatahu, saj je onemogočil udeležbo Fatahovitih delegatov na kongresnih sejah. Nadalje je nevladne organizacije preplaval s pro-Hamasovimi člani in prepovedal sovražne časopise. Ko so javni uslužbenci s plačilne liste PA pričeli stavkati, je Hamas njihova mesta zapolnil z lastnimi uradniki. Ko so se sodniki v Gazi odločili, da nadaljujejo s svojim delom v skladu s pooblastili Vrhovnega zakonodajnega sveta v Ramallahu, je Hamas oblikoval lastno *ad hoc* sodno strukturo in zaposlil lastne sodnike. Ko pa so učitelji pričeli stavkati v skladu z usmeritvami svojega sindikata v Ramallahu, jih je Hamas pričel množično odpuščati in zaposlil lastne učitelje. Tudi ko je sindikat odpovedal stavko, so se lahko vrnil le nekateri učitelji (Brown 2010, 44).

²¹ Oblikovala se je leta 2000 v času druge *intifade* in sestoji iz neznanega števila majhnih celic, katerih člani so povezani s Fatahom. Cilj Al-Aqse je izgnati izraelske sile in naseljence iz Zahodnega brega ter oblikovati palestinsko državo, ki bo zvesta sekularni nacionalistični ideologiji Fataha. Člani brigade so najbolj aktivni na območju Gaze, vendar izvajajo bombne in samomorilske napade tudi v Izraelu ter na Zahodnem bregu. Ima tudi več frakcij, ki pa so ideološko ostale zveste PA do Arafatove smrti leta 2004. Po izraelski operaciji v Gazi leta 2009 so brigade bistveno zmanjšale število svojih napadov na Izraelce zato, ker se je Hamas trudil uveljaviti dogovor o prekinitvi ognja (National Counterterrorism Center 2011).

²² Ohlapno zavezništvo oboroženih disidentov in borcev, ki se je prvič pojavilo na območju Gaze leta 2000. Člani PRC so nekdanji člani Fataha, Hamasa in PA. Da bi maščevali smrt svojega voditelja Jamala Abu Samhadana, so leta 2006 zajeli izraelskega vojaka Gilada Shalita, ki je trenutno v Hamasovem varstvu (Zanotti 2010, 38).

²³ Vojska islama in Jaljalat sta naklonjeni ideologiji in taktikam Al Kaide, sicer pa naj bi bili njuni člani nekdanji poveljniki Hamasovih al-Qassamovih brigad, ki so postali nezadovoljni s Hamasom leta 2008 ob podpisu dogovora o prekinitvi ognja z Izraelom (Zanotti 2010, 39).

Sicer je res, da varnostne sile ostajajo pod nadzorom vlade in ne Hamasa, vendar je bil prevzem oblasti v Gazi bolj delo Hamasovih milic kot pa varnostnih sil, saj je Hamas trdil, da vojna poteka med legitimno PA in Fatahom. Nadalje skuša Hamas prisiliti vse neposlušne skupine v Gazi, da sprejmejo *status quo* z Izraelom. Stroge omejitve, ki sta jih Izrael in Egipt uvedla za Gazo, so omogočile, da sedaj vse kar pride ali odide iz Gaze lahko nadzorujeta in obdavčita Hamas in PA iz Gaze. Uradniki so izkoristili ta sistem za oblikovanje fiskalno zdrave uprave sredi gospodarskega opustošenja in mednarodnega bojkota. Na diplomski slovesnosti na islamski univerzi je premier Haniyya oznanil, da vse diplomante prava in šeriatskega prava čaka služba v vladi. Gaza torej je v stanju gospodarskega propadanja, vendar Hamas kljub temu zaposluje (Brown 2010, 44).

Čeprav Fayyadova vlada ni bila zmožna razširiti svoje oblasti zunaj mest na Zahodnem bregu, se nadaljuje pobiranje izraelskih transferjev od prihodkov²⁴, poleg tega pa je PA v Ramallahu prejela tudi mednarodno finančno podporo. ZDA pa so medtem izvajale pritisk na Izrael, da omogoči lažje potovanje znotraj Zahodnega brega. Zaradi tega javni uslužbenci na Zahodnem bregu prejemajo svoje plače skorajda redno, omejitve gibanja so se zmanjšale, varnostne službe PA pa so zatrle Hamas in sprožile kampanjo zakona ter reda, ki si je prislužila izraelske pohvale in omogočila delno sprostitev omejitev za potovanja. Glavno vlogo pri razvoju teh dogodkov je imel Fayyad. Lahko bi rekli, da njegovemu načinu vladanja manjka le en element, in sicer demokratičnost. PA v Ramallahu sicer vodi izvoljen predsednik, vendar njegov kabinet nima nobene demokratične verodostojnosti, njen izvoljeni parlament pa je bil suspendiran. Sodišča kažejo željo po nadaljevanju svojih funkcij in uživajo večjo avtonomijo kot v preteklosti. Policija in varnostne sile pa morajo poleg uveljavljanja prometnih zakonov in ustrahovanja lokalnih tolp zlomiti tudi odpor Hamasa na Zahodnem bregu. Kampanja proti Hamasu je njegove privrženke prisilila v podzemne dejavnosti, saj so bili njegovi aktivisti aretirani, mošeje podvržene strogemu nadzoru, pro-Hamasovi javni uslužbenci so izgubili službe, nevladne organizacije, povezane s Hamasom, pa so zaprli. Izboljšave na področju varnosti so nedvomno povezane s kampanjo politične represije, ki je naletela na proteste s strani opozicijskih (in celo številnih nevtralnih) političnih akterjev. Rezultat vsega tega je nedvomno avtoritarnost na območju Zahodnega brega. Abbas je sicer pozval k novim volitvam, vendar je tudi izdal odlok, ki prepoveduje sodelovanje Hamasa na le-teh. Posledično Hamas zavrača volitve, dokler ne pride do sprave (Brown 2010, 39–40).

²⁴ Izrael pobere velik del palestinskih davčnih prihodkov, kadar gre blago, namenjeno na palestinski trg, prek izraelskih pristanišč (Brown 2010, 39).

Novembra 2007 je Busheva administracija pričela s procesom iz Annapolisa, ki naj bi ponovno oživil izraelsko-palestinska pogajanja, vendar proces ni oblikoval sporazuma do konca leta 2008, ko je bil končni rok. To je potrdilo sumničenja številnih Palestincev, ki so menili, da so takšna pogajanja nesmiselna. To se je še nadalje potrdilo konec leta, ko je izraelska vlada, ki jo je vodila Kadima²⁵, ki je bila do takrat navidezen mirovni partner PA, pričela z operacijo *Cast Lead* v Gazi. To je bilo prvič v zgodovini Fataha, da ni sodeloval v boju z Izraelom, ampak je le opazoval dogajanje z Zahodnega brega (International Crisis Group 2009, 3).

7. 7 Konflikt v Gazi

Junija 2008 sta Izrael in Hamas ob posredovanju Egipta pristala na šestmesečni dogovor o prekinitvi ognja. Hamas v tem času naj ne bi izvajal napadov na Izrael, le-ta pa naj bi odprl mejne prehode v Gazi, kar bi omogočilo pretok delavcev in blaga. Prvih pet mesecev sta se obe strani dogovora uspešno držali. Kljub temu pa je Izrael zaradi sporadičnih raketnih napadov s strani militantnih skupin, ki sicer niso bile povezane s Hamasom, dovolil prehod le osnovne humanitarne pomoči v Gazo (Zanotti in drugi 2009, 10).

Pred pričetkom konflikta se je tako Hamasu kot tudi Izraelu zdelo, da druga stran krši prvotni dogovor o prekinitvi ognja. Hamas je neuspešno zahteval, da Izrael umakne svojo gospodarsko blokado Gaze, Izrael pa je prav tako neuspešno zahteval konec raketnega obstreljevanja in napredek pri izpustitvi Gilada Shalita, izraelskega desetnika, ki je bil takrat v Hamasovem ujetništvu že dve leti. Čeprav se zdi, da je izbruh konflikta povezan predvsem s koncem dogovora o prekinitvi ognja, pa je dejstvo, da je do konflikta prišlo v času menjave ameriškega predsednika in pred izraelskimi volitvami, ki so bile napovedane za februar 2009. Mnogi zaradi tega menijo, da so ti politični dejavniki vsaj delno vplivali na izraelska in Hamasova dejanja (Zanotti in drugi 2009, 6).

27. decembra 2008 je Izrael sprožil veliko vojaško akcijo, imenovano *Cast Lead*, proti Hamasu na območju Gaze, da bi odvrnili palestinske raketne napade na južni del Izraela in da bi oslabili Hamasovo vladavino v Gazi. Sprva so koordinirani izraelski zračni napadi na vnaprej izbrane cilje presenetili Hamas, saj se je operacija pričela sredi belega dneva (Hamas je pričakoval nočne napade) in je sovpadala s srečanjem vodstva Hamasa kot tudi z diplomsko

²⁵ Izraelska politična stranka, ki jo je leta 2005 ustanovil nekdanji izraelski premier Ariel Šaron. Stranka se zavzema za dvostranski dogovor s Palestinci, ki bi vključeval spreminjanje trenutnih izraelskih meja, da bi se zagotovila prihodnja židovska večina. Hkrati pa se zavzema, da Jeruzalem in večje naselbine ostanejo v izraelskih rokah (CNN.com 2009).

slovesnostjo na stotine novih policijskih kadetov v Gazi. Poleg Hamasovih skrivališč orožja in vojaške infrastrukture so bili izraelski napadi usmerjeni tudi na drugo infrastrukturo v Gazi, za katero je Izrael menil, da podpirajo Hamasove vojaške cilje, vključno z mošejami, Islamsko univerzo v Gazi, Hamasovo televizijsko postajo Al Aqsa, domovi Hamasovih bojnikov in vladnih uslužbencev, velikim delom vladnih poslopij in omrežjem tunelov za tihotapljenje ob meji z Egiptom (Zanotti in drugi 2009, 2).

3. januarja 2009 je Izrael pričel še s kopensko ofenzivo, da bi oslabil mesta, s katerih so Palestinci pošiljali rakete v južni Izrael. Izraelci so zavzeli veliko vojaških ciljev v severnem sektorju Gaze (skrivališča orožja in bunkerje), pričel pa se je tudi boj na ulicah Gaze in v bližnjem mestu Jabalia med IDF ter Hamasovimi pripadniki. IDF so Hamasu onemogočile prehod proti severu, s čimer so tudi onemogočile uporabo tunelov ob egiptovski meji, prek katerih je Hamas svojim bojnikom na jugu Gaze dobavljal orožje (Zanotti in drugi 2009, 2–3).

8. januarja je VS OZN sprejel resolucijo 1860, v kateri je pozval k »takojšnji, trajni in v celoti spoštovani prekinitvi ognja, ki bi vodila k umiku izraelskih sil iz Gaze«. Nadalje je egiptčansko-francoski predlog pozval k prekinitvi sovražnosti in oblikovanju trajne pokonfliktne meje, vendar sta tako Izrael kot tudi Hamas to možnost zavrnili (Zanotti in drugi 2009, 4; Varnostni svet 2009). Leto dni po konfliktu je Hamas trdno držal nadzor nad Gazo v svojih rokah, čeprav so se prebivalci Gaze zanašali na Izrael in Egipt, prebivalci Zahodnega brega pa na PA, UNRWA in druge mednarodne ter nevladne organizacije za dostop do vode in goriva za elektriko (Zanotti 2010, 32).

Januarja 2009 je kot novi predsednik ZDA zaprisegel Barrack Obama in dejal, da bo oblikovanje izraelsko-palestinskega miru ena od njegovih prioritet, vendar je izvolitev desničarske vlade v Izraelu, pod vodstvom premierja Benyamina Netanyahuja, otežila njegove namene. Pozivi ZDA, da naj Izrael preneha z aktivnostmi glede naselbin, namreč niso imeli zelenega učinka (Zanotti 2010, 7).

Že leta 2004 so se začele pobude za sklic Fatahove Generalne konference, vendar niti Arafat niti Abbas nista pokazala pretiranega zanimanja za to. Arafat je raje ohranjal svoj osebni stil vladanja, Abbas pa se je raje posvečal PA, kjer je imel večjo podporo. Po Hamasovi zmagi na volitvah leta 2006 pa so bile zahteve po sklicu konference čedalje glasnejše. Datum konference je bil določen za 4. avgust 2009 v Betlehemu, vendar so bile pred pričetkom konference številne težave. Številni delegati iz Gaze so konferenci nasprotovali, zato so že

mesece pred konferenco odšli na Zahodni breg, saj so za izhod iz tega območja potrebovali Hamasovo dovoljenje. Teden dni pred konferenco so Abbasu poslali pismo, v katerem so ga prosili za njegovo osebno zagotovilo, da konferenca ne bo izvedena brez njih. Nato je Hamas onemogočil odhod 480 gazovskih delegatov iz njegovega območja in v zameno zahteval izpustitev Hamasovih pripornikov na Zahodnem bregu. Abbas je njegovo zahtevo zavrnil, manjkajočim delegatom pa je bilo dovoljeno telefonsko glasovanje (International Crisis Group 2009, 8–11).

Na Generalni konferenci je Abbas okrepil svoj položaj kot vodja tega gibanja, saj si je pridobil večinsko podporo Centralnega komiteja. Nadalje je bil sprejet nov politični program, ki podpira odpor v vseh oblikah in določa, da morajo biti pogajanja časovno omejena; izraelski vdori, aretacije in atentati se morajo prenehati; obleganje Gaze se mora nehati; gradnja izraelskih naselbin se mora zaustaviti. Prav tako zavrača pojem države z začasnimi mejami in priznanje Izraela kot židovske države. Kljub temu pa konferenca ni prinesla tolikšnih sprememb, kot so mnogi upali, saj večina delegatov ni bila izvoljena, ampak imenovana s strani voditeljev gibanja, poleg tega pa glasovanje ni bilo tajno in niso se posvetili problemu korupcije (International Crisis Group 2009, 5–25).

Dogodki, ki so sledili konferenci, so pokazali, da bo Centralni komite konstantno v precepu, ali izkazati lojalnost Abbasu ali upoštevati javno mnenje. Najprej je Abbas zavrnil srečanje z Netanyahujem, če Izraelci ne bodo predhodno pristali na zamrznitev širjenja naselbin, nato pa je popustil ameriškim pritiskom in sodeloval na tristranskem srečanju z izraelskim premierjem ter ameriškim predsednikom Obamo. Abbas je trdil, da ni šlo za pogajanja, vendar so bili mnogi Palestinci skeptični, saj se glede tega srečanja ni posvetoval s Centralnim komitejem, kar so mnogi člani videli kot neskladno s pogoji konference. Nato pa je še Abbas podlegel izraelskim in ameriškim pritiskom in pristal na odlog glasovanja glede Goldstonovega poročila²⁶ na Svetu OZN za človekove pravice, in to brez posvetovanja s Fatahovim

²⁶ To poročilo Sveta OZN za človekove pravice pravi, da imajo Palestinci pravico, da svobodno odločajo o svojem političnem in gospodarskem sistemu ter da imajo pravico, da se uprejo prisilnemu odvzemu pravice do samoodločbe in pravice do življenja v miru in svobodi v lastni državi. Izraelci pa imajo pravico, da živijo v miru in varnem okolju. Poročilo ugotavlja, da je Izrael z vojaškimi operacijami v Gazi v obdobju 2008–2009 kršil mednarodno humanitarno pravo. Že pred pričetkom operacij je bila Gaza podvržena blokadi, ki je prebivalcem onemogočila dostop do osnovnih življenjskih potrebščin, vojaške operacije pa so razmere le še poslabšale. Izrael je s to blokado želel kaznovati tamkajšnje prebivalstvo zaradi njihove upornosti in izolirati ter oslabiliti Hamas, ki ga dojema kot kontinuirano grožnjo izraelski varnosti. Izraelci v svojih napadih na Gazo niso upoštevali načela proporcionalnosti, razlikovanja med borci in civilnim prebivalstvom, sistematično so uničevali vodne sisteme in stanovanjske hiše, ljudi so uporabljali kot človeške ščite itd. Poročilo zaključuje, da je šlo za nameren disproporcionalen napad, katerega nameni so bili kaznovati, ponižati in terorizirati civilno prebivalstvo,

vodstvom, zaradi česar je bil Fatah deležen ostrih kritik s strani Palestincev. Če bo Abbas v prihodnosti sledil načelom Fatahovega novega političnega programa in zavračal pogajanja, ki niso v skladu s temi načeli – ter s tem nasprotoval ZDA in Izraelu –, si bo mogoče vsaj kratkoročno zagotovil domačo podporo. Takšno ravnanje pa ne bo vodilo do sklenitve mirovnega sporazuma z Izraelom (International Crisis Group 2009, 22–25).

Medtem pa se Fayyad zavzema za mednarodno priznanje Palestine znotraj meja iz leta 1967, kar bi povečalo palestinsko odvisnost od drugih akterjev mednarodne skupnosti. Fayyad razume pomen človeškega stika in verjetno ni vasi na Zahodnem bregu, ki je še ni obiskal. Poleg tega pa izkorišča politično praznino, ki jo je povzročil Fatah. Nek ameriški uradnik je dejal: » Hamas in Fatah lahko združi le ena zadeva. Oba si želita Fayyadov odhod.« Fayyad ne predstavlja grožnje Fatahu v volilnem smislu, saj mu manjkata strankarski aparat in zmožnost mobiliziranja volivcev, temveč v političnem smislu, ker sta njegova vloga in vizija jasni, medtem ko sta Fatahovi daleč od tega. Tehnokratski premier po eni strani obsoja palestinsko odvisnost od drugih akterjev, po drugi strani pa je najbolj cenjen palestinski akter v Washingtonu (International Crisis Group 2009, 24–25).

Septembra 2009 je Egipt organiziral srečanje, ki naj bi spravilo Fatah in Hamas. Vendar je zaradi medsebojnega obtoževanja, ki je sledilo preložitvi glasovanja o Goldstonovem poročilu, egipčansko posredovanje zašlo v slepo ulico. Kljub resnim pomislekom je Fatah podpisal egipčanski dokument (International Crisis Group 2009, 27), ki je predlagal izvedbo predsedniških in zakonodajnih volitev junija 2010 (Zanotti 2010, 10), ker je bil prepričan, da ga Hamas ne bo. Hamas pa ni podpisal dokumenta, čeprav je v marsičem ugodil njihovim zahtevam, ker je bil prepričan, da bo to še nadalje oslabilo Abbasa (International Crisis Group 2009, 27). Ta pogajanja naj bi propadla zaradi različnih pogledov, kako vključiti PA in Hamas v varnostne operacije, kdaj in kako izvesti palestinske predsedniške in zakonodajne volitve ter koga imenovati za vladne funkcije (Zanotti 2010, 9).

Po šesti Generalni konferenci je Abbas, čeprav je okrepil svoj položaj, dejal, da ne bo sodeloval na prihodnjih volitvah. Volitve, ki so bile napovedane za januar 2010, so bile nato odpovedane, ker jih ni bilo mogoče izvesti v Gazi, ki jo kontrolira Hamas. Hamas pravi, da volitve ne bodo izvedene, dokler ne bo prišlo do nekakšnega sporazuma med njim in PLO. Če pa Abbas odstopi, obstaja možnost razkroja PA, saj nima jasnega naslednika. Decembra 2009

drastično zmanjšati lokalne gospodarske zmogljivosti ter vsiliti prebivalstvu občutek odvisnosti in ranljivosti (Svet OZN za človekove pravice 2009, 520–525).

je zato Centralni komite PLO podaljšal Abbasov mandat in mandat PLC za nedoločen čas, dokler ne bodo izvedene volitve (Zanotti 2010, 9–10).

V zadnjih nekaj letih se je Abbas osredotočal na nadaljevanje pogajanj z Izraelom, saj je upal, da bodo diplomatski napredek, izboljšanje razmer na Zahodnem bregu in posledice obleganja Gaze oslabile Hamas ali celo povzročile njegov propad. Po drugi strani pa je bil Hamas trdno prepričan, da Abbas s pogajanjem ne bo dosegel ničesar (International Crisis Group 2009, 26–27). Hamas upa, da bodo Palestinci sčasoma ugotovili, da lahko le malo pridobijo z zanašanjem na Zahod ali prek ohranjanja možnosti za dogovor z Izraelom, še posebej pod vlado Netanyahuja. Hamas trdi, da Abbasova taktika mirnih pogajanj gre na roko Izraelcem, ki želijo razdeliti Palestine z lažnim upanjem na bodočo državo (Zanotti 2010, 10).

Možno je, da Abbas okleva pri sprejetju delitve oblasti s Hamasom zaradi regionalnih trendov, ki nakazujejo možno politično prevlado nacionalističnih gibanj, ki vsebujejo islamistične elemente na račun tistih s sekularnimi in/ali panarabskimi elementi. Ti trendi bi vodili v zaton Abbasovega sekularnega Fataha in posledično uradnega stališča PLO za miren dogovor z Izraelom ter nadaljnji vzpon Hamasa in drugih islamistov (Zanotti 2010, 10).

Potni listi, banke in računi za elektriko povezujejo Gazo in Ramallah, vendar bolj predstavljajo jedro spora in sredstvo za nadzor kot pa priložnost za sodelovanje. Tesno sodelovanje med obema deloma PA poteka le glede šolskega predmetnika in *tawihi* (maturitetni testi). Le za palestinske šolarje je Palestina združena, ostali pa odgovarjajo različnim oblastem, berejo različne časopise in so podvrženi različnim zakonom (Brown 2010, 49).

7. 8 Obdobje 2010–2011

Junija 2010 se je zgodil napad izraelskih komandosov na ladje, s katerimi so želeli humanitarni aktivisti iz Turčije, ZDA, Malezije, Alžirije, Srbije itd. na blokirano območje Gaze dostaviti deset tisoč ton hrane, zdravil in drugega humanitarnega blaga. Napad sta odredila izraelska vlada in poveljstvo obrambnih sil. Komandosi izraelske vojske so prestregli manjšo floto šestih ladij s propalestinskimi aktivisti in se vkrcali na plovila. Sledil je krvav spopad, ki je zahteval življenje devetih aktivistov, po trditvah izraelske vojske pa so jo v obračunu skupili tudi štirje vojaki. Izraelske oblasti zatrjujejo, da so se aktivisti nad vojake spravili z noži, palicami in celo strelnim orožjem. Oblasti so bile prepričane, da se bo operacija končala brez žrtev, za skoraj sedemsto prijetih aktivistov pa so v centru za

priporneke že pripravili šotore, še preden so vojaške ladje zaplule proti konvoju. Ker so nekatere od napadenih ladij plule pod turško zastavo, se je Izrael po akciji znašel v diplomatskem viharju s Turčijo, ki je napovedala, da incidenta Izraelu ne bo odpustila (Laterner 2010). Izrael je nato zavrnil predlog OZN o mednarodni preiskavi dogodka, kasneje pa pristal, da bo v svojo preiskavo vključil dva tuja opazovalca, vendar sta Abbas in Turčija takoj dejala, da ta komisija ne bo nepristranska, ker opazovalca ne bosta imela glasu pri zaključkih preiskave (BBC News 2011d).

Aprila 2011 so voditelji Hamasa in Fataha objavili, da bodo ob posredovanju Egipta podpisali sporazum o enotnosti po štirih letih razdelitve. Sporazum predvideva, da bodo v roku enega leta izvedene palestinske parlamentarne in predsedniške volitve ter oblikovana prehodna vlada, ob tem pa bodo Hamasove sile še naprej nadzorovale Gazo, Fatah pa Zahodni breg. Izraelski premier ni podprl tega sporazuma in je dejal, da mora Abbas izbrati med mirom z Izraelom in mirom s Hamasom, vendar kaže, da je Abbas ob zastalem bližnjevzhodnem mirovnem procesu izbral slednjega (Donnison 2011; Dnevnik 2011b).

Maja 2011 je ameriški predsednik Obama dejal, da je edina možnost za trajni mir na Bližnjem vzhodu obstoj Izraela kot židovske države in oblikovanje države Palestina, pri čemer bi vsaka imela pravico do samoodločbe, vzajemnega priznanja in miru (Rozen 2011). Nadalje je podprl palestinsko zahtevo glede meja njihove bodoče države. Glede na to zahtevo bi palestinska država temeljila na mejah iz leta 1967, torej pred pričetkom šestdnevne vojne, v kateri je Izrael okupiral Vzhodni Jeruzalem, Zahodni breg in Gazo. Obama je tudi opozoril, da nedavni sporazum o delitvi oblasti med Fatahom in Hamasom vzbuja resna in legitimna varnostna vprašanja za Izrael. »Kako se lahko pogajaš s stranjo, ki je nepripravljena priznati tvojo pravico do obstoja?« je dejal Obama in dodal, da bodo palestinski voditelji v naslednjih mesecih morali podati kredibilen odgovor na to vprašanje. Obama je nadalje zavrnil namero Palestinecev, da bi OZN priznala palestinsko državo na Zahodnem bregu, v Gazi in v Vzhodnem Jeruzalemu letošnjega septembra (The Independent 2011).

Izraelski premier Netanyahu je takoj zavrnil ameriško zahtevo in dejal, da bi takšen umik ogrozil varnost Izraela in pustil večje židovske naselbine na Zahodnem bregu znotraj palestinskega ozemlja (BBC News 2011c). Obama pa je tudi prosil, naj ponovno uveljavi obljubo, ki jo je dal nekdanji ameriški predsednik George W. Bush, da bodo tri večje židovske naselbine na Zahodnem bregu postale del Izraela in ne del palestinske države (Rozen 2011).

Palestinci vsako leto 15. maja obeležujejo dan *nakbe* oziroma katastrofe. Spominjajo se ustanovitve države Izrael, zaradi česar je bilo leta 1948 več deset tisoč Arabcev prisiljenih zapustiti svoje domove. Letos so že 63. leto zapored vihteli ključke svojih hiš, ki jih še vedno hranijo v upanju, da se bodo nekega dne ponovno lahko vrnili na zemljo, ki jim je bila odtujena. Tako kot vsako leto, so mladi Palestinci na zasedenem Zahodnem bregu na izraelske vojake metali kamenje (Dnevnik 2011a). Posledično so izbruhnili spopadi na štirih različnih delih meja: v Erezu v Gazi, blizu Ramallaha na Zahodnem bregu, na Golanski planoti in na meji z Libanonom. Palestinske proteste ob *nakbi* naj bi letos še spodbudile vstaje v državah Bližnjega vzhoda in Severne Afrike. Palestinski protestniki blizu Ramallaha so metali kamenje v IDF, ki so na to odgovorile s solzivcem in gumijastimi naboji. Na Golanski planoti so IDF izstrelile le opozorilne strele na protestnike, ki so želeli prečkati mejo. Na libanonsko-izraelski meji je večje število protestnikov želelo prečkati mejo z Izraelom, libanonski vojaki so zato izstrelili opozorilne strele, IDF so streljale na protestnike, ki so želeli uničiti ograjo, na mejnem prehodu Erez pa so izraelske sile streljale z mitraljezi na protestnike. V teh spopadih naj bi bilo ubitih 12 ljudi, poškodovanih pa naj bi bilo na desetine. Netanyahu je ob tem dejal, da upa, da bo mir kmalu vzpostavljen, vendar je ob tem poudaril, da je Izrael odločen, da bo branil svoje meje in suverenost (BBC News 2011č).

PA, ki nadzoruje Zahodni breg, je junija 2011 oznanila, da bo septembra zaprosila za polnopravno članstvo v OZN, saj zaradi stagnacije bližnjevzhodnega mirovnega procesa ne more več čakati na neodvisnost palestinskega ozemlja, ki ga je okupiral Izrael. Da pa bi postala članica OZN, potrebuje dvotretjinsko večino v Generalni skupščini, kar bi lahko presegla, in odobritev VS, kar pa je malo verjetno, ker bodo ZDA verjetno dale veto na to zahtevo. Palestinsko državo je sicer do sedaj priznalo že 112 držav, večinoma iz Afrike, Azije in Latinske Amerike ter arabske države. V pričakovanju septembra so tako Palestinci kot tudi Izraelci pričeli mobilizirati svoje lobije. Izrael trdi, da palestinska zahteva po članstvu v OZN spodkopava legitimnost Izraela in da s tem poskušajo Palestinci doseči svoje cilje unilateralno in ne prek pogajanj. Izraelci želijo oblikovati močan blok držav članic EU, ki bi nasprotovale palestinski zahtevi, vendar pa je to malo verjetno. Nemčija, Italija in Nizozemska bodo verjetno glasovale proti palestinski zahtevi ali pa se bodo vzdržale. Francija in Velika Britanija pa bi lahko podprli palestinsko zahtevo, če ne bo bistvenega napredka v mirovnem procesu do septembra. Tako ZDA kot tudi evropske države pa se želijo izogniti vetu palestinskega predloga, saj bi le-ta lahko povzročil velike politične posledice za ZDA in

njihove evropske zaveznice na Bližnjem vzhodu, poleg tega pa bi lahko prišlo do tretje *intifade* (Plett 2011).

7.9 Analiza konflikta med PLO in Hamasom

Med prvo *intifado* je bil leta 1987 ustanovljen Hamas, ki je Palestincem ponudil novo politično opcijo, temelječo na verski osnovi. Hamas je takoj pričel z napadi na IDF, saj gibanje verjame, da se lahko le z džihadom osvobodi Palestino. V tem obdobju se je PLO vključila v madridski proces, saj je želela razrešiti spor z Izraelom po mirni poti, Hamas pa je le-temu nasprotoval, saj Izraelu ne priznava pravice do obstoja. To pravico je PLO priznala s sporazumi iz Osla, ki pa so propadli, saj niso privedli do predvidenega rezultata, in sicer oblikovanja palestinske države. Kljub nasprotovanju madridskemu procesu si je Hamas prizadeval za enotnost palestinskih političnih strank, saj je bil mnenja, da lahko njihovi notranji spori koristijo le Izraelu.

Sredi devetdesetih je bila nato ustanovljena PA, v kateri je imel večinsko podporo Fatah. Zaradi slabega vodenja so Palestinci menili, da jo prevevata korupcija in neučinkovitost, poleg tega pa Fatah ni bil hkrati zmožen uspešno nadaljevati pogajanj z Izraelom. Po propadu pogajanj v Camp Davidu leta 2000 se je pričela druga *intifada*, ki je Palestincem povzročila veliko gospodarsko škodo. Ljudje, ki so bili v drugi *intifadi* najbolj prizadeti, so pričeli verjeti, da PLO ne zastopa več njihovih interesov dovolj učinkovito in so se pričeli nagibati k Hamasu ter tudi drugim islamističnim gibanjem. Zaradi druge *intifade* je mednarodna skupnost ugotovila, da je izraelsko-palestinski konflikt treba čim prej razrešiti z oblikovanjem palestinske države, zato je predlagala Kažipot za mir, ki pa je bil le še en neuspešen poskus reševanja tega konflikta.

Smrt Jaserja Arafata leta 2004 je močno oslabila PLO, saj je Arafat predstavljal dušo in namen te organizacije. Nasledil ga je Abbas, ki pa ni bil zmožen uspešnega vodenja tako PLO kot tudi PA, tako da je prišlo do javnih sporov med člani Fataha, zaradi česar so palestinski volivci dokončno izgubili zaupanje v Fatah. Posledično je na volitvah za PLC leta 2006 zmagal Hamas, kar pa je spodbudilo ostro reakcijo mednarodne skupnosti in še posebej Izraela, ki je dejal, da ne bo sodeloval z organizacijo, ki sploh ne priznava države Izrael in izvaja nasilje nad njenimi državljani. Hamas je ob nastopu svoje funkcije dejal, da se bo poskusil izogniti Fatahovim napakam, torej da ne bo prišlo do tesne povezave s PA in da bodo funkcionarji v PA morali odstopiti s svojih mest znotraj organizacije, kar pa se ni v celoti uresničilo.

Leta 2007 sta Hamas in Fatah sklenila sporazum o oblikovanju vlade narodne enotnosti, vendar je nato Hamas sam prevzel oblast v Gazi in iz nje izgnal Fatah. Predsednik PA Abbas je nato razpustil Hamasovo vlado na Zahodnem bregu in imenoval novo, pod vodstvom Fayyada. S Hamasovim zavzetjem Gaze je prišlo do razdelitve PA na dva dela. Izrael v Gazo dovoli le prehod najnujnejših življenjskih potrebščin, Hamas pa je v Gazi sprejel ostre ukrepe proti članom Fataha, da bi zmanjšal njegov vpliv na tem območju. Kar se tiče Izraela, si je Hamas prizadeval za uveljavitev *statusa quo*. Medtem ko Gaza gospodarsko propada, Zahodni breg pod vodstvom Fayyada prejema mednarodno finančno podporo. Fayyad je na Zahodnem bregu pričel s kampanjo politične represije in z obsežno akcijo proti Hamasu, s čimer ga je prisilil v podzemne dejavnosti, Zahodni breg pa potisnil v avtoritarnost. Še istega leta se je pričel proces v Annapolisu, ki naj bi obnovil izraelsko-palestinska pogajanja, a je bil neuspešen.

Med Izraelom in Hamasom je nato prišlo do sporazuma o prekinitvi ognja, ki ga je prekinila obsežna vojaška operacija, ki jo je leta 2008 Izrael izvedel zoper Hamas v Gazi, s katero je organizacijo želel oslabiti. Po posredovanju mednarodne skupnosti so se sovražnosti nekoliko umirile, niso pa prenehale, saj sta obe strani to možnost zavrnili. Avgusta 2009 je potem prišlo do sklica Fatahove Generalne konference, na kateri je Abbas utrdil svoj položaj kot vodja gibanja, in sprejet je bil nov politični program, ki izključuje možnost priznanja Izraela kot židovske države. Abbas je nato podlegel izraelskim in ameriškim pritiskom, saj se je strinjal s preložitvijo glasovanja o Goldstonovem poročilu, s čimer se je še zmanjšala podpora Fatahu s strani Palestincev. Še istega leta je na pobudo Egipta prišlo do srečanja, ki naj bi zedinilo Fatah in Hamas, vendar je zaradi nasprotujočih si stališč obeh gibanj propadlo.

Januarja 2010 naj bi bile izvedene volitve, vendar so jih prestavili za nedoločen čas, saj je Abbas prepovedal sodelovanje Hamasa na le-teh, Hamas pa pravi, da volitve v Gazi ne bodo izvedene, dokler ne bo podpisan nekakšen dogovor med njim in PLO. Abbas si je medtem prizadeval za nadaljevanje pogajanj z Izraelom, a ni prišlo do večjih napredkov, deloma tudi zaradi tega, ker je v Izraelu na oblasti Netanyahu, ki nadaljuje s širitvijo židovskih naselbin na palestinskem območju, in to kljub pozivom mednarodne skupnosti, da naj s tem preneha.

Sredi leta 2010 so izraelske oblasti sprožile napad na ladje humanitarnih aktivistov, ki so želeli dostaviti osnovne življenjske potrebščine na območje Gaze. Sledile so ostre reakcije mednarodne skupnosti, še posebej Turčije, saj so nekatere ladje plule pod turško zastavo, a razen preiskave ni bilo nobenih hujših posledic za Izrael. Letošnjega aprila je prišlo do

sporazuma o oblikovanju vlade med Fatahom in Hamasom, ki je naletel na precejšnje izraelske kritike, saj Izrael meni, da če Fatah želi nadaljevati z bližnjevzhodnim mirovnim procesom, potem ne more sklepati dogovorov s Hamasom. Septembra naj bi PA z Zahodnega brega zaprosila za polnopravno članstvo v OZN, kar bo zagotovo sprožilo nove spore z Izraelom, ki trdi, da so s tem Palestinci opustili možnost razrešitve konflikta s pogajanjem.

8 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Zaradi Hamasove zmage na volitvah leta 2006 je bližnjevzhodni mirovni proces obstal na mrtvi točki, saj so akterji mednarodne skupnosti zavrnilo sodelovanje z njim zaradi njegovih nazorov. Notranji spori v Fatahu in obtožbe o korupciji njenih članov so zagotovo prispevali k porazu te organizacije na volitvah. Kljub temu pa je bila PLO še vedno legitimna predstavnica palestinskega ljudstva in zato edina, ki lahko sklepa sporazume v okviru bližnjevzhodnega mirovnega procesa. Poleg mednarodnih posledic pa je Hamasova zmaga le še oslabila odnose med njim in Fatahom, saj je Hamas z zavzetjem Gaze leta 2007 porušil pričakovanja o oblikovanju skupne vlade in zbližanja stališč glede razrešitve bližnjevzhodnega mirovnega procesa. V skladu z zapisanim lahko prvo hipotezo potrdim do te mere, da je Hamasova zmaga na volitvah leta 2006 ne le oslabila pogajalski položaj Palestincev, ampak tudi povzročila zaustavitev tega procesa, dokler bo Hamas na oblasti v Gazi. Abbas je sicer kot predsedujoči PLO poskušal nadaljevati mirovni proces, a dokaj neuspešno.

Sporazum o enotnosti, ki je bil aprila 2011 sklenjen med Hamasom in Fatahom, je nedvomno pomemben korak na poti k zbliževanju stališč in k oblikovanju vlade, ki jo bosta sestavljali obe organizaciji po štirih letih razdelitve. Na tej točki pa je treba odgovoriti, kako bo ta sporazum vplival na pogajanja z Izraelom. Izrael nasprotuje temu sporazumu, saj meni, da je nadaljevanje pogajanj v okviru bližnjevzhodnega mirovnega procesa nemogoče, dokler bo PLO sodeloval s Hamasom. Izrael namreč zavrača sodelovanje s Hamasom, dokler se le-ta ne odreče nasilju zoper Izrael, dokler ne prizna pravice Izraela do obstoja in dokler ne bo spoštoval predhodnih izraelsko-palestinskih sporazumov. V skladu s tem lahko tudi drugo hipotezo potrdim.

PLO in Hamas sta v preteklosti imela zelo različna pristopa k razreševanju izraelsko-palestinskega konflikta. PLO je namreč že leta 1993 priznala pravico Izraela do obstoja, Hamas pa se zavzema za uničenje Izraela in oblikovanje palestinske države na ozemlju celotne Palestine. Leta 2009 je prišlo do sprememb na tem področju, saj je Fatah, vodilna organizacija v PLO, sprejel nov politični program, ki zavrača priznanje Izraela kot židovske države. Kasnejše dogajanje je potrdilo, da je bilo sprejetje tega političnega programa bolj ali manj le simbolično dejanje, da bi si Fatah zagotovil večjo podporo Palestincev, saj je Abbas nadaljeval s pogajanjem z Izraelom in si prizadeval za oslabitev Hamasa. Nedavni sporazum o enotnosti med Hamasom in Fatahom pa je postal še ena ovira na poti k nadaljevanju

bližnjevzhodnega mirovnega procesa. Glede tretje hipoteze lahko potrdim, da je konflikt med PLO in Hamasom v preteklosti zaviral razrešitev izraelsko-palestinskega konflikta, njuno nedavno sodelovanje pa tudi predstavlja veliko oviro na poti do rešitve, saj Izrael meni, da je, dokler Fatah sodeluje s Hamasom, nemogoče nadaljevanje bližnjevzhodnega mirovnega procesa. Fatah se bo torej v prihodnosti moral odločiti, ali si bo prizadeval za razrešitev izraelsko-palestinskega konflikta ali za sodelovanje s Hamasom. Nedavna namera PA na Zahodnem bregu, da bo zaprosila za polnopravno članstvo v OZN, pa tudi ne govori v prid bližnjevzhodnemu mirovnemu procesu. Izrael namreč trdi, da s tem Palestinci spodkopavajo legitimnost Izraela in si prizadevajo doseči svoje cilje unilateralno.

Po drugi strani pa Izrael, odkar je leta 1967 zavzel Zahodni breg, na tem ozemlju naseljuje svoje prebivalce, s čimer želi preprečiti nastanek suverene Palestine, kar mu je tudi uspevalo. Izrael se namreč zaveda, da je v pogajanjih bistveno močnejši, vendar so se sedaj razmere spremenile. Izrael je namreč izgubil preteklo nedvoumno podporo ZDA, saj je predsednik Obama dejal, da podpira nastanek palestinske države v Vzhodnem Jeruzalemu, v Gazi in na Zahodnem bregu, torej bi se Izrael moral umakniti s tega območja. Obstaja tudi velika možnost, da bo PA septembra letošnjega leta dobila podporo Generalne skupščine glede polnopravnega članstva v OZN, s čimer bi se palestinski cilji vsaj simbolično uresničili. Izrael torej vztraja pri svojih ciljih, ob tem pa ne upošteva sprememb v mednarodnih odnosih. Po drugi strani pa ponižanje, ogorčenje, maščevalnost in brezupnost, ki izvirajo iz občutka za pravičnost in čast ter iz več desetletne okupacije, zagotavljajo, da se bo palestinsko nasilje nadaljevalo, če ne bo njihov položaj popravljen. Breme za končanje tega tragičnega nasilja torej leži predvsem v rokah močnejše strani, torej Izraela, saj so palestinsko vodstvo in arabske države večkrat izrazili pripravljenost za sprejem sporazuma, s katerim bi priznale Izrael v zameno za oblikovanje palestinske države na tem območju.

9 LITERATURA

1. Australian Government. 2010. *Hamas's Izz al-Din al-Qassam Brigades*. Dostopno prek: http://www.ema.gov.au/agd/WWW/nationalsecurity.nsf/Page/What_Governments_are_doing_Listing_of_Terrorism_Organisations_Hamas (23. april 2011).
2. BBC News. 2002. *Profile: Israel's Shin Bet Agency*, 30. januar. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1791564.stm (23. april 2011).
3. --- 2010a. *Profile: Organisation of the Islamic Conference*, 26. december. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/country_profiles/1555062.stm (14. marec 2011).
4. --- 2010b. *Profile: Ariel Sharon*, 12. november. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-11746593> (16. avgust 2011).
5. --- 2011a. *Profile: Egypt's Muslim Brotherhood*, 9. februar. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12313405> (23. april 2011).
6. --- 2011b. *Profile: Arab League*, 27. februar. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/country_profiles/1550797.stm (23. april 2011).
7. --- 2011c. *Barack Obama presses for Middle East Reform*, 19. maj. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-13450481> (11. julij 2011).
8. --- 2011č. *Israeli forces open fire at Palestinian protesters*, 16. maj. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13373006> (11. julij 2011).
9. --- 2011d. *Israel sets up inquiry into deadly Gaza flotilla raid*, 14. junij. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/10305902> (11. julij 2011).
10. Bitterlemons.org. 2003. *Israel's acceptance of the roadmap with 14 reservations*. Dostopno prek: <http://www.bitterlemons.org/docs/14reservations.html> (5. julij 2011).
11. Bronner, Ethan. 2009. Netanyahu, Once Hawkish, Now Touts Pragmatism. *The New York Times*, 20. februar. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2009/02/21/world/middleeast/21netanyahu.html?_r=1&ref=world (23. april 2011).
12. Brown, J. Nathan. 2010. *The Hamas-Fatah Conflict: Shallow but Wide*. Dostopno prek: <http://fletcher.tufts.edu/forum/archives/pdfs/34-2pdfs/Brown.pdf> (18. april 2011).
13. Central Intelligence Agency. 1970. *Intelligence Report: Fedayeen – »Men of Sacrifice«*. Dostopno prek: <http://www.foia.cia.gov/CPE/ESAU/esau-47.pdf> (23. april 2011).

14. Chapin Metz, Carol. 1988. *Israel: A Country Study*. Dostopno prek: <http://countrystudies.us/israel/96.htm> (23. april 2011).
15. Chehab, Zaki. 2007. *Inside Hamas: The Untold Story of Militants, Martyrs and Spies*. London: I. B. Tauris & Co. Ltd.
16. CNN.com. 2009. *Kadima hoping to hold onto power*, 6. februar. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2009/WORLD/meast/02/06/israel.elections.kadima.livni/> (13. marec 2011).
17. *Dnevnik*. 2011a. Na obletnico "katastrofe" mrtvi na treh izraelskih mejah, 16. maj. Dostopno prek: <http://dnevnik.si/novice/svet/1042444829> (11. julij 2011).
18. --- 2011b. Uspešno posredovanje Egipta: Hamas in Fatah dosegla dogovor o spravi, 27. april. Dostopno prek: <http://narocanje.dnevnik.si/novice/svet/1042440934> (11. julij 2011).
19. Donnison, Jon. 2011. *Palestinian hope and caution over Hamas-Fatah deal*, 28. april. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13225465> (11. julij 2011).
20. Generalna skupščina OZN. 1947. *Resolucija 181, S/RES/181/1947*. Dostopno prek: <http://daccess-ddsny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/IMG/NR003888.pdf?OpenElement> (17. april 2011).
21. Goldman, Sadie. 2005. *The Fatah – Hamas Rivalry: Palestinian Domestic Competition and the Israeli Withdrawal from Gaza*. Dostopno prek: <http://www.mafhoum.com/press8/248P55.pdf> (14. julij 2011).
22. Inštitut Heidelberg za proučevanje mednarodnih konfliktov. 2011. *Methodological Approach since 2003*. Dostopno prek: http://www.hiik.de/en/methodik/methodik_ab_2003.html (11. julij 2011).
23. International Crisis Group. 2009. *Palestine: Salvaging Fatah*. Dostopno prek: <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?id=109533&lng=en> (11. marec 2011).
24. Jelinčič Boeta, Klemen. 2009. *Kratka zgodovina Judov*. Ljubljana: Mohorjeva založba.
25. Kapitan, Tomis. 2004. *Terrorism in the Arab-Israeli Conflict*. Dostopno prek: <http://www.niu.edu/phil/~kapitan/Terrorism%20in%20the%20ArabIsraeli%20conflict.pdf> (3. marec 2011).
26. Katzman, Kenneth. 2002. *The PLO and Its Factions*. Dostopno prek: <http://fpc.state.gov/documents/organization/11562.pdf> (9. marec 2011).

27. Knudsen, Are. 2004. *Crescent and Sword: The Hamas Enigma*. Dostopno prek: <http://bora.cmi.no/dspace/bitstream/10202/134/1/Working%20paper%20WP%202004-14.pdf> (27. februar 2011).
28. Laterner, Blaž. 2010. Izrael želi spodkopati pogajanja. *Dnevnik*, 5. junij. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/1042364698 (11. julij 2011).
29. Mark, Clyde. 2005. *Palestinians and Middle East Peace: Issues for the United States*. Dostopno prek: <http://fpc.state.gov/documents/organization/47091.pdf> (5. julij 2011).
30. Migdalovitz, Carol. 2002. *The Middle East Peace Talks*. Dostopno prek: <http://fpc.state.gov/documents/organization/10885.pdf> (12. julij 2011).
31. --- 2009. *Israeli-Arab Negotiations: Background, Conflicts and U. S. Policy*. Dostopno prek: <http://fpc.state.gov/documents/organization/125950.pdf> (5. julij 2011).
32. National Counterterrorism Center. 2011. *Al-Aqsa Martyrs Brigade*. Dostopno prek: http://www.nctc.gov/site/groups/al_aqsa.html (23. april 2011).
33. *Pakt o Ligi arabskih držav – Pact of the League of Arab States*. 1945. Dostopno prek: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/arableag.asp (14. marec 2011).
34. Plett, Barbara. 2011. *Heated diplomacy behind Palestinian statehood bid*, 28. junij. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13939076> (11. julij 2011).
35. Pina, Aaron P. 2006. *Fatah and Hamas: the New Palestinian Factional Reality*. Dostopno prek: <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA458970&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf> (27. februar 2011).
36. ProCon.org. 2008. *What was the 2000 Camp David Summit?*, 26. junij. Dostopno prek: <http://israelipalestinian.procon.org/view.answers.php?questionID=000428> (13. julij 2011).
37. Quandt, William B. 2005. *Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967*. Washington: The Brookings Institution.
38. Reliefweb. 2007. *The core issues of the Israeli-Palestinian conflict*, 23. november. Dostopno prek: <http://reliefweb.int/node/249989> (13. julij 2011).
39. Reynolds, Paul. 2010. *Middle East peace talks: Where they stand*, 27. september. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-11138790> (13. julij 2011).
40. Rozen, Laura. 2011. *Obama lays out U.S. vision for supporting Arab democracy, resolving Israeli-Palestinian conflict*, 19. maj. Dostopno prek:

- <http://beta.news.yahoo.com/blogs/envoy/obama-lays-u-vision-supporting-arab-democracy-resolving-175537057.html> (11. julij 2011).
41. Rtv slo. si. 2004. *Arafat – skrajnež ali mirovnik?*, 4. november. Dostopno prek: <http://www.rtv slo. si/ svet/ arafat- skrajnez- ali- mirovnik/ 25014> (10. avgust 2011).
42. Samson Blinded. 2009. *PLO, Fatah and Hamas*. Dostopno prek: <http://samsonblinded.org/blog/plo-fatah-and-hamas.htm> (27. februar 2011).
43. Sancin, Vasilka, Dominika Švarc in Matjaž Ambrož. 2009. *Mednarodno pravo oboroženih spopadov*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
44. Schanzer, Jonathan. 2008. *Hamas vs. Fatah: The Struggle for Palestine*. New York: Palgrave Macmillan.
45. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2011. Dostopno prek: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=konflikt&hs=1 (11. julij 2011).
46. Svet OZN za človekove pravice. 2009. *Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories*. Dostopno prek: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/docs/UNFFMGC_Report.pdf (23. april 2011).
47. Tavzes, Miloš, ur. 2006. *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
48. Tessler, Mark. 2009. *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*. Indiana: Indiana University Press.
49. Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
50. *The Independent*. 2011. Obama tells Israel: Go back to 1967 borders, 19. maj. Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/obama-tells-israel-go-back-to-1967-borders-2286358.html> (11. julij 2011).
51. Uppsala Universitet. 2011. *Definition of Armed Conflict*. Dostopno prek: http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/definition_of_armed_conflict/ (11. julij 2011).
52. Varnostni svet. 1967. *Resolucija 242*, S/RES/242/1967. Dostopno prek: <http://daccess-dds.ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/240/94/IMG/NR024094.pdf?OpenElement> (4. julij 2011).
53. --- 2009. *Resolucija 1860*, S/RES/1860/2009. Dostopno prek: <http://daccess-dds.ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/204/32/PDF/N0920432.pdf?OpenElement> (6. julij 2011).
54. Youngs, Tim. 2005. *The Middle East Peace Process: prospects after the Palestinian Presidential Elections*. Dostopno prek: <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/>

Publications/Detail/?id=44196&lng=en (12. julij 2011).

55. *Začasni izraelsko-palestinski sporazum (Oslo II) – The Israeli-Palestinian Interim Agreement (Oslo II)*. 1995. Dostopno prek: <http://www.acpr.org.il/publications/books/44-Zero-isr-pal-interim-agreement.pdf> (13. julij 2011).
56. Zanoliti, Jim, Jeremy M. Sharp, Carol Migdalovitz, Casey L. Addis in Christopher M. Blanchard. 2009. *Israel and Hamas: Conflict in Gaza (2008–2009)*. Dostopno prek: <http://fpc.state.gov/documents/organization/116003.pdf> (19. april 2011).
57. Zanoliti, Jim. 2010. *The Palestinians: Background and U.S. Relations*. Dostopno prek: <http://fpc.state.gov/documents/organization/137185.pdf> (14. marec 2011).